Regd. …अ

…स्तीनें . निषेध०

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला— सोमवार तारीख १० माहे नोव्हेंबर सन १९१३ इ० अंक ४३

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठीं येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला २१।९।०९ G. A. Phillips. एजंट

नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६¾ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० G. A. Phillips. एजंट

नो० नं० २

तीनच दिवसांत गुण

खरूज गजकर्ण, खरडा, फोड आग पैण, जखम, खाजून आग व पाणी सुटणें चांद्या, इसब, नायटा, बद, व्रग, नासूर उपदंश, गळव, मद, यांवर आमचे मलमानें येतो. हागवण कॉलरा वांति, पोटशूळ पोटांत वात धरणें, अजिर्ण, मुसट ढेकर, अमांश, दमा, खाशी, वळ येणें, पेटके पावर-कापूर, शोप, पुदीना पेपरमींट, धने, अजवान, हिंग, सुंठ, यांचे अर्क ५ मिनिटांत गुण देऊन ८ दिवसांत पूर्ण फायदा करितात. उन्हाळी, परमा, गरमी, चट्टा व विडीपासून आतप, मुत्रकृच्छ ऊन लागणें यावर दवणा, रेवाचिनी, मंजिष्ट यांचे अर्क ४ दिवसांत फायदा किंमत ८ आणे. मंथाळार्क किं. ४ आणे वि. खु. पत्रद्वारें. क्या. फुकट.

व्ही. आर. मुळे नांदुरा. जी. आय. पी.

नो० नं० ३

धी प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षांचें मांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यांपैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कापशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढलें नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा (६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ (९५०००) पंचाण्यव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बेंच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारास वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरू होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरू होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागीदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आतां भाग घेणारांनीं रक्कम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येते आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेजरर्स आणि एजंटस

नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेप्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चैकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ०८ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु० १ व्हीपीनें रु० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ५

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानांतील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें आरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १०८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई याजकडे मिळतात.

नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०० … नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आ… या पुड्या वरील महारोग दुरस्त हो… सारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय … करितील. या पुड्या वापरून अ… पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्या… पुडीची किंमत फक्त ०= ठेविली … ही किंमत फक्त टपाल हशील … खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे … उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी कर… वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली … पुस्तक तयार केलें आहे तेंही … गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आं… ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रो… पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट… सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करा…

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया
हा…

नो० नं० ७

नोटीस

नोटीस बेगमी सूर्यभान रामजी मिरज… राहणार पोष्ट घुईखेड तालुका चांदूर

खालीं सही करणार याजकडून नोटी… देण्यांत येते कीं, तुह्मी तारिख ४-१०-… रोजीं प्रातःकाळीं कामरगांवीं येऊन नारा… वरणकार याचे घरीं राहिले. माझी बाय… तुमची साक्षांत मुलगी असून ती तु… भेटी करितां आपण उतरला होता आली व त्याच रात्रीं मला न विचार… तिला घेऊन गेलांत व सर्व दागिनें ति… अंगावर होते, त्या सुद्धां आपण घेऊ… गेलात, असें करणें आपल्या सारख्या श्री… मंत, संभावीत व वयस्कर मनुष्यास शोभत… नाहीं. वरून कळविण्यांत येते कीं, दि… वाळी झाल्यावर तावडतोब माझे बायको… आणून घालावे कळावें तारिख २२-१०-…

सही

चंपत चिहूजी गावंडे …

…SH No N…

नो० नं. १०

हळू मंदावत चालली. जातिजाती… झाल्या. सयुक्तिक युक्तिवाद ना… र्लीचा मत्सर पेटविणारा…

ऱ्हाडसमाचार

र्तिक शुद्ध १२ शके १८३५ प्रमादी

स्वदेशी ब्यांकांची दुर्दशा.

गेल्या दीड दोन महिन्यांपासून स्वदेशी कांच्या दिवाळ्यांविषयींच्या ज्या खबरा क पत्रांतून येत आहेत, व त्यांना क व्यापाऱ्यांच्या दिवाळ्यांनीं ज्या च्या पंथाला नेऊन सोडलेलें दिसत त्यावरून सरकारनें या बाबतींत लव- कांहीं सक्तीचा कायदा केल्याशिवाय ही कांची साथ लवकर संपेलसें दिसत नाहीं. ा पाच सात वर्षांत स्वदेशी ब्यांकाची . सारखी वाढत गेली आहे. यावरून शी उद्योगा संबंधाचा लोकांचा भरंवसा होतो. आणि पंजाबांतल्या कांहीं देशभक्त ह्मणविणाऱ्या गळेकापूंनीं सघात केला नसता तर देशी कार- ांच्या उत्कर्षाला लागणारें देशी भांडवल वाढत्या प्रमाणावर बाहेर येत गेल सन १९०० सालीं हें भांडवल कोट व लोकांच्या ठेवी ८ कोटींच्या दहा वर्षांत दोन्हीचें प्रमाण तिपटी- गेलें ! लोकाचें पंचवीस कोट रुपयाचें वल कोणत्याही प्रकारचें तारण नसतां सरकारा ग्यारंटी नसतां उद्याग ला मिळालें ही काय सामान्य गोष्ट बयाची ? पण शेवटीं आमच्या लोकांचें आडवें आलें, आणि मोठ्या परिश्र- व उमेदीनें उभारलेला डोलारा एक- ढासळून खालीं आला, आणि आतां हून या सत्यानासाचीं गमतीगमतीचीं ीं बाहेर येत आहेत. त्यांवरून हा ा कारभार आंतून किती पोखरलेला तें मात्र चांगलें व्यक्त होतें. कित्येक क पुढाऱ्यांनीं ब्यांकाकडून स्वतःच्या वर व स्वतःच्या आप्तांच्या नावावर ीं रुपयांचें कर्ज स्वतः डायरेक्टर लेल्या ब्यांका जवळून घेतलें आणि गोष्ट वर्तमानपत्रांनीं जाहिर केली तेव्हां कीय प्रकरणांतल्या शत्रुत्वाची सबब केली. कित्येक डायरेक्टरांनीं हिशेब सनिसांनीं केलेली चरचरीत टीकाच न टाकली आणि शेअरहोल्डरांना भ्रमांत . या सगळ्या गोष्टी कशाच्या निद- आहेत ? प्रथमतः आमच्या पुढाऱ्यांचे ल; दुसरें आह्मा लोकांचा धांदलेपणा. काच माणसानें राजकीय, सामाजिक, औ- द्योगिक, मद्यपान विषयक, शास्त्रीय, हरएक कारच्या चळवळींत पुढारीपण पत करावें आणि त्याच्यावर लोकांनीं अंधश्रद्धा ठेवून त्या निढळाच्या घामानें मिळविलेला ब्यांकांत घालून बसावें; त्या पुढा- ला त्या ब्यांकांची खरी स्थिति कळं लोकांना त्याबद्दल रडत बस सत्यानाशाचें लक्षण ? … हें

कर्तृत्ववान् आहेत, शीलवान आहेत वगैरे गोष्टी वेळीं अवेळीं आह्मी कितीही सांगितल्या तरी आणीबाणीच्या प्रसंगीं आमची उडणारी धांदलच आमचें अज्ञान, कर्तृत्वशून्यता, व्यवहार ज्ञानाचा अभाव, आणि शीलांतलें व्यंग उघड करीत असते. हें आमचें छिद्र अशावेळीं आमच्या पोकळ गप्पांनीं झांकलें जात नाहीं. अशावेळीं 'रक्षप्रभो, रक्षप्रभो' अशी करुणा भाकीत सरकारापाशींच आह्मांला जावें लागतें. सध्याच्या प्रसंगींही सरकारनें ब्यांकाबद्दलचा सक्तीचा कायदा करणें अत्यंत जरूर आहे अशा विषयीं सर्वांची एकवाक्यता आहे, व ती वर सांगितल्या- प्रमाणें अकल्पित कारणांनीं उद्भवलेली आहे तरी सरकारानें तिचा विचार करणें अत्यंत अवश्य आहे. विमा उतरणाऱ्या कंपन्यां- पेक्षांही ब्यांकांची सुरक्षितता प्रस्थापित करणें अधिक अगत्याचें आहे. कारण विमाकंप- न्याचा संबंध भविष्यकालीन प्रसंगाशीं असतो; ब्यांकेचा वर्तमान काळाशीं आहे. शिवाय ब्यांका या नुसत्या भावी कालाची तर- तूद करणाऱ्याच नसतात, तर देशाचा व्यापार, कारखाने, व इतर संस्था यांचें अस्तित्व त्यांच्या सुरक्षितपणावर असतें. हा सुरक्षितपणा येण्यासाठीं सरकारनें ज्या तत्त्वावर कायद्याची रचना करावयाची तीं तत्त्वें आमच्या मतें हीं आहेत ब्यांकेच्या ठेवीच्या पैशाचा मोठा भाग अशा व्यव- हारांत गुंतलेला असावा कीं तो वेळप्रसंगीं थोड्याशा खर्चानें सहज हातीं यावा. सध्याच्या ब्यांकांचें दिवाळें निघालें त्याला मुख्य कारण या तत्वाची उपेक्षा हें झालेलें आहे. एक कोटीच्या ठेवी पैकीं सारे पांच लक्ष सुरक्षित व्यवहारांत अशा तऱ्हेची व्यवस्था डायरेक्टर डोळे झाकून कशी मंजूर करीत हें आश्चर्य आहे. प्रेसिडेन्सी ब्यांकासारख्या दूरदर्शी व अब्रू दार ब्यांका किमानपक्षीं एकतृतियांश भांड- वल तरी अर्ध्यारात्रीं उभे राहील अशा व्यवहारांत गुंतवितात. दुसरी गोष्ट ब्यांकेचे डायरेक्टर होतां होईल तों केवळ व्यापा- राच्याच कामाला वाहिलेले असावे. डाक्टर, एंजिनियर, ब्यारिस्टर, वगैरे सतराशे धंदे करणारे व ब्यांकेच्या सभांनासुद्धां हजर न राहतां लोकांना मात्र फशीं पाडणारे नसावे. तिसरी गोष्ट- हिशेब तपासनिसांचे रिपोर्ट प्रसिद्ध रितीनें डायरेक्टरांनीं शेअर- होल्डरांपुढें मांडले पाहिजेत असा कायद्याचा निर्बंध असावा; चौथी गोष्ट- हिशेबांची तपासणी करणारा सरकार नियुक्त कामगार असावा व त्यानें केलेल्या तपासणीबद्दल फी वेऊन तिच्या मोबदल्यांत सरकारनें त्या कामाची जबाबदारी घ्यावी ह्मणजे लोकांना विश्वास पटेल. दिवाळें काढणें ह्मणजे केवळ लौकिक गमाविणें नव्हे तर चामडें गमावणें आहे अशी जरब वाटण्या- सारखा कायद्याचा कडकपणा असावा. या व यासारख्या इतर सर्वमान्य तत्वांवर ब्यांका- विषयींचा कायदा शक्य असेल तर याच वर्षांत सरकारनें करून टाकावा. तरच ही दिवाळ्याची साथ लवकर थांबेल. नाहींपेक्षां ही किती पसरेल व किती जिवांचा बळी घेईल तें सांगणें कठीण आहे.

दक्षिण आफ्रिकेचा प्रश्न

दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी लोकांसंबंधानें तेथील सरकारनें जें निष्ठुरतेचें, अन्यायाचें व हट्टाचें वर्तन चालविलें आहे त्याला तालीम मात्रा देऊन ताळ्यावर कसें आणतां येईल हा सध्याचे काळीं मोठा प्रश्न आहे लंडनटाइम्स पत्रानें असें सुचविलें आहे कीं हिंदुस्थानसरकारनें एक अधिकारी मुद्दाम या प्रश्नाचा निकाल समाधानकारक रीतीनें लावण्यासाठीं तिकडे पाठवावा. ना. गोखले दक्षिण आफ्रिकेंत गेले होते त्यापूर्वीं अशी सूचना करण्यांत आली असती तर तिला सर्वांनीं संमति दिली असती. पण ना. गोखले यांना तेथें मिळालेलें उत्तम स्वागत, तेथें अधिकारी मंडळीनें दिलेलीं गोड गोड आश्वासनें, व त्यानंतर लागलीच इमिग्रेशन आक्ट पास होणें वगैरे जो अनुभव आला आहे त्यावरून तिकडील अधिकाऱ्यांच्या बोलांत व वर्तनांत छत्तीसाचा आंकडा आहे असें दिसतें. अशाशीं सरळपणानें व्यवहार करणें फार कठीण आहे. अशांना वठ णीवर आणण्यास कडकच उपायांचें अव- लंबन केलें पाहिजे. अशा उपायांपैकीं एक उपाय ह्मणजे ना. मि. गोखले यानीं मुंबईच्या सभेंत सांगितल्याप्रमाणें दक्षिण आफ्रिकेंतल्या मोठाल्या अशा १२ कोळशांच्या खाणी असून त्यांतून निघणारा सुमारें अठ्याहत्तर लक्ष रुपये किंमतीचा कोळसा हिंदुस्थानांत दरसाल येत असतो. येवढें मोठें गिऱ्हाईक हातचें जाऊं लाग- ल्यावर तिकडील लोकांचे डोळे उघडलेच पाहिजेत. सन १८८९ पासून हिंदुस्थानांत आफ्रिकन कोळसा येऊं लागला आहे, आणि दरसाल त्याची मागणी वाढत्या प्रमाणावर आहे. हिंदुस्थाननें सोडल्याबरोबर इतक्या मालाला एकदम दुसरें गिऱ्हाईक मिळणें जड जाईल. अशा बहिष्कार घालण्यात हिंदुलोकांचें थोडेंसें नुकसान होईल हें ही विसरतां कामा नये. कारण आफ्रिकेंतल्या हिंदी लोकांपैकीं सुमारें चार हजार मजूर या खाणींतून काम करणारे आहेत. त्यांचें काम जाईल. पण त्यांचे जागीं काम करण्यास निग्रो मजूर तिकडे मिळण्यासा- रखे नसल्यामुळें त्याबद्दल विशेषशी फिकीर करण्याचें कारण नाहीं. सारांश ना. गोखले यानीं सुचविलेला उपाय करून पाहण्या सारखा आहे. मात्र एकदां त्याला हात घातला कीं तो निश्चयानें तडीला नेला पाहिजे. अर्धवट टाकण्यांत मात्र फजीतीला सीमा नाहीं हें ध्यानांत ठेविलें पाहिजे.

कविवर रवींद्रनाथ टागोर

आक्टोबरच्या मासिक मनोरंजनाचे अंकांत रा० वासुदेव गोविंद आपटे बी. ए. यानीं या बंगाली कवीच्या कवितेच्या विवेचनपर असा जो निबंध लिहिला आहे तो वाचण्याची आह्मी शिफारस करतों. कारण कीं रविबाबूच्या कवितेचें श्रेष्ठत्व कशांत आहे, त्या कवितेची पाश्चात्य राष्ट्रां- तून येवढी प्रशंसा का होत आहे व रवि- बाबूंनीं हे उच्चपद कोणत्या मार्गानें मिळविलें आहे याचें रहस्य त्या लेखांत व्यक्त केलें आहे. शिवाय कविवर रवींद्राच्या कवितेचे कित्येक उत्कृष्ट मासले ही मराठी भाषांतराच्या रूपानें दिले ते वाचून कोणालाही रविबाबूच्या कवितेचें सौंदर्य अनुभवण्यास मिळेल. सदर लेख वाचून रा. आपटे यांच्याप्रमाणें आमचेंहि असें मत झालें कीं गीतांजली प्रमाणे गूढार्थ कविते पेक्षां शिशुकाव्यांतल्या सारखी स्वभावोक्तिच रसिकांचें चित्त अधिक हरण करणारी आहे. या शिशुकाव्याचें सबंध भाषांतर रा. आपटे यांनीं लवकर प्रसिद्ध करावें अशी आमची त्यांना सूचना आहे. तें झाल्यास रविबाबूंची खरी योग्यता महा- राष्ट्रीयांच्या नजरेस उत्तम प्रकारें येईल. सदर काव्याचीं हिंदी, इंग्रजी, भाषांतही भाषांतरें होत आहेत असें एकतों. आह्मी महाराष्ट्रीय काव्यपराङ्मुख आहों याचें कारण आमची प्रकृतिच रुक्ष आहे असें रा. आपटे सांगतात. आम्हास तें खरें वाटत नाहीं. आमच्या मतें महाराष्ट्रीय रसिकत्वां- त बंगाली लोकांच्या मागें नाहींत, पण खरे कविपदास लायक असे आमच्यांत निर्माणच झाले नाहींत त्यामुळें महाराष्ट्र वाङ्- मय काव्या संबंधानें मरुभूमी सारखें शुष्क दिसत आहे. रविबाबूच्या उदाहरणानें आमच्या कविवृंदाला प्रोत्साहन मिळून त्यांच्या अंगची गूढ प्रतिभा स्फुरित होवो असें आम्ही इच्छितों

डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी

लोक शिक्षणाचा विशेषतः उच्च शिक्ष- णाचा खर्च पुष्कळसा परभारें लोकांनीं सोसून सर्व शिक्षणाचीं सूत्रें मात्र आपल्या हातीं घ्यावीं आणि त्यासाठीं खाजगी संस्था- नांतल्या शिक्षकांचें स्वातंत्र्यही सरकारी नौकरांइतकें मर्यादित ठेवावें अशा धोर- णानें मुंबई सरकारनें पुण्याच्या डेक्कन एज्युकेशन सोसायटीशीं वर्तन ठेवलेलें त्या सोसायटीनें अखेर नाइलाजास्तव मान्य केलेलें पाहून कलकत्त्याच्या कॅपिटल पत्राला राग आला आहे आणि त्यानें ह्मटलें आहे कीं सोसायटीच्या या वर्तनानें त्या संस्थेविषयींची आमची सहानुभूति नष्ट झाली आहे. कॅपि- टल कर्त्यासारखेच आणखी पुष्कळ लोकांना उद्गार काढतांना आह्मींही ऐकलें आहे. पण हे लोक असा विचार करीत नाहीं कीं डे० ए० सोसायटीनें तरी काय करा- वयाचें होतें? आज दरसाल चाळीसपन्नास हजार रुपयांच्या ग्रांटवर लाथ मारण्याची तिची ऐपत आहे काय? बरें लोकांकडून तरी येवढी मदत दरसाल मिळ- ण्याची शक्यता कोठें आहे? आमच्यांत सर टी० पालित, किंवा राशबिहारी घोष निघण्याचा संभव असतातर आजपर्यंत तो निघाला नसता काय? कशाच्या भरवशावर सोसायटीनें आलेल्या लक्ष्मीला पाठ द्या- वयाची होती? फर्ग्युसन कॉलेजासारखी संस्था स्वाभिमानाखातर बंद करण्यानें किती शेंकडों विद्यार्थ्यांचे नाहक नुकसान झालें असतें याचा कांहींच विचार करावयास नको काय? कॅपिटल कर्त्यासारख्याच्या शुष्क सहानुभूतीचा वारा खाऊन आणि टीका- काराच्या नक्राश्रूंचें जल सेवन करून प्रोफेसरांनीं व शिक्षकांनीं काळ कंठाव- याचा होता काय? आमच्यामतें सोसाय- टीनें सरकारच्या जबरदस्तीचा निषेध करा-

तारीख १० माहे

…हेोंत त्याजबद्दल तुझी … नही

नसून मला आपल … व तुझी संसारास येग्य नाहीं अशी माझी … आहे. तेव्हां तुझा संसारास … पात्र

…रूस्तीनें निषेध करून … अखेर जेव्हां कांहीं इलाज चालेना, तेव्हां भावितव्यतेपुढें मान वाकवून 'सर्व नाशे समुत्पन्ने अर्धं त्यजति पंडितः' या उक्तीप्रमाणें शहाणपणाच वर्तन कल … झालं व … व्यवहार चतुरता दिसून या वर्षी न झाल्यास … फ्रूट … जाणार! तरी सर्वांनीं द्रव्यद्वारें हातभार —

… फूट.

… विनंती आहे. श्रीवाडुरंग … ऑल इंडिया … लीग … अशा मुसलमानांच्या दोन राजकीय संस्था आहेत. दोन्हींत सुशिक्षित व वजनदार पुढारी प्रमुख आहेत. पहि‍ल्यात [माजी] जस्टिस अमीरअलीसारखी माणसें युरोपांत राहून मुसलमानांचे राजकीय प्रगतीस मदत करीत आहेत. दुसरींत मि. मझरुल हक, मि. महमद अली, मि. वझीरअली या सारखीं विद्वान् माणसें राष्ट्रीय सभेचें ध्येय व धोरण मान्य करून राष्ट्रीयत्वाच्या घटनेस यथाशक्ति हातभार लावीत आहेत. दुसऱ्या पक्षाचें हें करणें मि. अमीरअली सारख्यांना पसंत नसल्यामुळें या दोन पक्षांत आज कित्येक दिवसापासून धुसफुस चालली होती. अखेर एक क्षुद्र निमित्त होऊन राजीनाम्यापर्यंत मजल आली आहे. ना. आगाखान यांचा राजीनामा देण्याचा निश्चय पक्का झालेला आहे व मि. अमीरअलीही लवकरच देतील असा रंग दिसत आहे. कांग्रेसच्या पुढाऱ्यांत जो प्रकार झाला त्याचीच लहानशा प्रमाणावर ही आवृत्ति आहे. फरक इतकाच कीं कांग्रेसमध्यें स्वतःस राष्ट्रीय उर्फ जहाल म्हणविणारा पक्ष जसा बहकलेला होता तशी मुसलमानांची तरुण मंडळी बहकलेली नसून ती योग्य मर्यादेंत राष्ट्रीयत्व बनवूं पाहत आहे व मि. अमीरअली सारख्यांना सरकारी आफिसरांच्या कृपेच्या सावली पुढें राष्ट्रीयत्वाची किंमत वाटत नाहीं अशा स्थितींतून मुसलमानांच्या प्रगतीचें तारूं कोणती दिशा धरतें तें पहावें.

कधीं कळूं लागेल?

हिंदुस्थानांत कित्येक जातींतून झपाट्यानें सुधारणा होऊं लागली आहे. उदाहरणार्थ ब्राह्मण, शेणवी, प्रभु, पारशी, मुसलमान वगैरे जातींच्या लोकांना आतां बहिष्काराचा बागुलबोवा फारसा भिवडावीत नाहीं. परदेशगमन, प्रौढविवाह, वगैरे कित्येक बाबतींत गेल्या दहापांच वर्षांत जें पुढें पाऊल पडलें आहे त्यावरून समाजात सुधारणेची मुळें बळकट रीतीनें धुसलीं आहेत असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. पण अद्याप मुंबईच्या भाट्या महाजनासारख्या कित्येक जाती अशा आहेत कीं सोवळ्याच्या व्यवस्थेच्या आगबोटीनें विलायतची सफर करून आलेल्या मि. नरोत्तम मुरारजी गोकुळदास व मि. गोवर्धनदास खटाव सारख्या गृहस्थांना प्रायश्चित्त देऊन तरी शुद्ध करून घ्यावें कीं नाहीं असा त्या जातीला प्रश्न पडला आहे! आपल्या देशांतल्या देशांत राहून खुशाल हवे ते अनाचार केलेले चालतात. हॉटेलांतून अभक्ष्यभक्षण, यवनीसंग, मदिरापान वगैरे अधार्मिक गोष्टी उघडपणें करणाराला बहिष्कार घालण्याचें समाज कधीं मनांत आणीत नाहीं, पण तोच समाज व्यापार, उद्योगवृद्धि, कलाशिक्षण इ. देशोपयोगी कामासाठीं सोवळ्याच्या आगबोटींतून गेल्यावर सुद्धां बहिष्कार घालण्यास उद्युक्त होतो याला काय म्हणावयाचें! अशानें समाजांत धार्मिकपणाची वृद्धि होईल किंवा देशाचें हित होईल असा यत्किंचित् तरी संभव आहे काय? पण आमच्या लोकांना हें कधीं कळूं लागेल?

सावध असावें.

राजद्रोही विचारांना हिंदुस्थानांत तोंड दाखविण्यास जागा राहिलेली नाहीं, इतका बंदोबस्त हिंदुस्थानांतल्या कडक राज्य धोरणानें आणि त्याहूनही विशेषतः आमच्या परमप्रिय व परमपूज्य पंचमजार्ज बादशहांच्या सहानुभूति प्रेरित भाषणानें करून टाकिला आहे. पण असल्या विचारांचें बीज स्विझर्लंडसारख्या देशांतून हिंदुस्थानांत रवाना होऊं लागलें आहे अशी खबर आल्यामुळें सावध रहा अशी सावधगिरीची सूचना आह्मी देशबंधूंना देत आहों. असें म्हणतात कीं हिंदुस्थानांत पुंगी वाजत नाहीं म्हणून कांहीं राजद्रोही माणसें स्विझर्लंडमध्यें जाऊन राहिलीं आहेत. या मंडळींत पंडित श्यामजी कृष्णवर्मा हे आहेत कीं नाहींत तें आह्मांला ठाऊक नाहीं. पण असलेतर त्याचें कोणास नवल वाटणार नाहीं. या एका हिंदी माणसानें हिंदुस्थानचें जेवढें नुकसान केलें आहे तेवढें कोणीं केलें नसेल. पैशाची लालूच दाखवून यानें आमच्यांतल्या कित्येक तरुणांना आपल्या पंजाखालीं ओढलें आणि राजद्रोही विचाराचें गरल त्यांच्या घशांत ओतून त्यांना सोडून दिलें. त्याचे परिणाम नाशिकचा राजद्रोही कट वगैरे होत या महंतानें स्वतःची कातडी बचावून अनेक तरुणांना अंदमान बेटाचा मार्ग दाखवून दिला. मध्यंतरी याची चळवळ बंद पडलेली दिसत होती. आतां तिनें स्विझर्लंडच्या स्वच्छ हवेंत पुनः वर तोंड काढलेलें दिसतें. आमची देशबंधूना - विशेषतः तरुणांना - हीच प्रार्थना आहे कीं, 'बाबांनो, 'ना विष्णुः पृथिवीपतिः' 'पृथिवी भूषणं राजा' वगैरे अनेक वाक्यांवरून आपली परपरागत राजकल्पना किती उच्च आहे तें लक्षांत घेऊन तिचा अभिमान धरा, आणि तिच्या विरुद्ध विचार मनांत आणून आपल्या कुलाला, शीलाला, व देशाच्या लौकिकाला कलंक लावण्यास उद्युक्त होऊं नका. श्यामजींसारखे राक्षस तुमच्या कुलाचा विध्वंस करण्यास अवतरले आहेत हें विसरूं नका.

दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी स्त्रिया-

संकटां वांचुन माणसाच्या अंगचे उच्चतम गुण प्रकट होत नाहींत असें म्हणतात तें अक्षरशः खरें आहे. हिंदी स्त्रिया अगदीं दुबळ, त्यांना अक्कल नाहीं, मानसिक बळ नाहीं, नीति धैर्य नाहीं अशा प्रकारचा निंदावाद आजपर्यंत त्याचें संबंधानें पुष्कळांनीं केला व ऐकला असेल; पण त्यांच हिंदी स्त्रियांचा दक्षिण आफ्रिकेंत अमानुष रीतीनें छळ होतां ख्रिस्तीच- विवाहित स्त्रीच्या पत्नीत्वाचा हक्क कायद्यानें नाकबूल करून तिला वेश्येच्या पंक्तीला बसविणें याला अमानुष छळावांचुन दुसरें कोणतें योग्य नांव देतां येईल!- त्यांच्या अंगचे अप्रतिम गुण कसे प्रगट होऊं लागले आहेत हें पहावयाचें असेल तर सध्या दक्षिण आफ्रिकेंत चालू केलेल्या निःशस्त्र प्रतिकाराच्या खबरा वाचाव्या! धन्य मिसेस गांधी! मि० गांधी यांच्या गुणांना साजेल सेंच तुझें वर्तन आहे श्री रामचंद्र वनवासास जाण्यास निघाले ते वेळीं राजप्रासादाचें वैभव तुच्छ मानून पतीबरोबर वनवासांत राहण्यांत सुख मानणाऱ्या सीता देवीचाच तूं अवतार आहेस यांत शंका नाहीं. आपले पती निःशस्त्र प्रतिकाराच्या चळवळींत जसे निवाबर उदार होउन पडले आहेत तसेच आपण ही तुरुंगाच्या हालाचें भय न बाळगतां पडावें हेंच आपलें कर्तव्य ओळखून ती सती वागली! अशा पत्नीच्या साह्यापेक्षां अधिक प्रोत्साहन कोणतें असणार? दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी लोकांच्या हक्काच्या प्रश्नाचा राजकीय दृष्टीनें कांहींही परिणाम होवो, पण त्या पासून हिंदी पुरुष व स्त्रिया यांच्या अंगचे उच्च नैतिक गुण जगाच्या निदर्शनास आले ही विशेष गोष्ट होय. आणि त्याबद्दल प्रत्येक भारतीयाला अभिमान वाटेल यांत संशय नाहीं.

कौटुंबिक स्थितींतून व्यक्ति स्वातंत्र्यापर्यंत.

नं० ४

(तारीख २७ आक्टोबर १९१३ च्या अंकावरून पुढें चालू) —

प्रमाण चवथें

४ पूर्वीचें अध्यात्मशास्त्र आणि गुरुशिष्य संबंध.

वर करारशास्त्र, अपराध्यांस शिक्षा करण्याचें शास्त्र आणि जातीभेद या संबंधानें विवेचन केलें आहे. करारशास्त्र जसजसें व्यक्तिस्वातंत्र्य अधिक होत गेलें तसतसें पूर्णत्व पावत आहे. जी स्थिति हिंदुस्थान देशास लागू आहे तीच स्थिति इतर सर्व देशांत आढळून येते. गुन्हेगारांस शासन करण्याचें शास्त्र हिंदुस्थानांत मोगलांचेवेळीं आणि पेशवाईतही प्राथमिक काळाप्रमाणेंच विस्तृत व संमिश्र होतें. जातिभेद पूर्वी समाज स्थापनेस अवश्य होता. आर्य व अनार्य यांचें पूर्ण संमेलन झालें, जेते आणि जित एकजीव झालें तेव्हां त्यांचें कार्यच उरलें नाहीं. प्रयोजन संपल्यावर पंक्ति खलास झाल्यावर जी शेषान्नाची अवस्था तीच जातिभेदाची अवस्था होत गेली होती. वर्णसंकर त्याचकाळीं होऊन चुकला होता. कोण मनुष्य कोणत्या जातीचा आहे याचा निर्णय त्याचे स्वभावावरून व शीलावरून होऊं लागला होता. हिंदुस्थानच्या प्राथमिक इतिहासाची अंतिम मर्यादा शिकंदर बादशहाच्या स्वारीपर्यंतची आहे. तेथून पुढें पेशवाईपर्यंत हिंदुस्थानांत बहुतेक कष्टमय अवस्था प्राप्त झाली. मध्येंमध्यें विक्रमादित्यासारख्या किंवा पृथ्वीराज चव्हाणा सारख्या राजांनीं अथवा शंकराचार्यासारख्या महात्म्यांनीं पूर्ण अंधःकारास जागा मिळूं दिली नाहीं तरी पण देशाची प्रगति हळू हळू मंदावत चालली. जातिजातींत पोटजातिस्टेट झाल्या. सयुक्तिक युक्तिवाद नष्ट होत गेला व हल्लींचा मत्सर पेटविणारा कलह वाढवाविणारा व एकमेकांस एकमेकांपासून विभक्त करणारा जातिभेद सुरू झाला. पूर्वींची स्वखुषीनें अंगिकारलेली जाति नष्ट झाली. स्वैराचरणानें अन्य जाति स्वीकारणें बंद झालें. सयुक्तिक प्रबंधास मूढ आणि समाज हितविघातक रूढीचें स्वरूप प्राप्त झालें. याप्रमाणें वर तीन मुद्यांचें विवेचन सप्रमाण केलेंच आहे. आतां चवथा अवशिष्टभाग म्हणजे

गुरु शिष्य संबंध

पूर्वी लेखनकला नव्हती. सर्व शास्त्रें नुसत्या पठनशक्तिसामर्थ्यावर प्रचलित असत. ही गोष्ट वेदांच्या छंदऋषि आणि देवतां वरून आह्मीं पूर्वींच सिद्ध करून दिलेली आहे. विद्या टिकूं दिल्या नसत्या तर लेखनकला सुरू होण्या पूर्वीच त्या लोपून गेल्या असत्या ही पहिली गोष्ट. दुसरी गोष्ट अशी कीं या विद्या कायम ठेवण्या साठीं नवीन माणसें उत्पन्न करण्याचें काम समाजावर पडलें. हें काम शिरावर घेणारांना पहिल्यानें ऋषि म्हणत असत. पुढें यांस मुनि म्हणूं लागले व नंतर त्यांस गुरु म्हणू लागले. ऋषींमध्यें अध्ययन व ग्रंथ कर्तृत्व असत. गुरूंमध्यें अध्ययन व अध्यापन मात्र होतें परंतु पूर्वींच्या ऋषींचे ग्रंथकर्तृत्व त्यांच्यात नव्हतें. तिसरी गोष्ट अशी कीं त्यावेळीं हल्लीं प्रमाणें शाळा नव्हत्या. चवथी गोष्ट अशी कीं त्या अपात्र मनुष्यास विद्या देऊन गुरु कालक्षय करण्यास तयार नव्हते. पांचवी गोष्ट अशी होती कीं कुटुंब पालकांस आपल्या आश्रितांचे (अर्थात त्यांची योग्यता व हुशारी पाहून) धंदे निवडण्याचें अगर उपयुक्त शिक्षण देण्याचे हक्क हल्लींच्या व्यक्तिस्वातंत्र्य स्थितींत अधिक होते. सहावी गोष्ट अशी कीं हल्लीं व्यक्तीस जितकें स्वातंत्र्य मिळूं शकतें तितकें पूर्वीचे व्यवस्थेंत मिळणें अशक्यच होतें म्हणजे शिष्या घरीं असला काय अथवा गुरुगृहीं असला काय स्वगृहीं त्याचें स्वातंत्र्य गेलेंच गेलेलें असे. गुरु गृहीं त्यास स्वतंत्र होण्याची उमेद असे. सातवी गोष्ट अशी हेती कीं त्याकाळीं गुलामगिरीचा प्रचार सर्वदूर होता. ज्या तत्वावर दत्तविधान केलें जातें म्हणजे त्यांत दाता व प्रतिग्रहीता असलाच पाहिजे. त्याच तत्वावर या मू… रहित गुलामगिरीसदृश संबंधाची उभारणी झाली. फरक इतकाच कीं गुलामास आमरण काबाड कष्ट करावे लागत. शिष्यास गुरु जवळचें सर्व विद्या भांडार मिळून त्याच्या बरोबरीचे योग्यतेचे होतां येत असे. सारांश हा संबंध प्रथमतः कौटुंबिकस्थितीमुळें सुरू झाला व गुलाम पद्धतीमुळें टिकला. या संबंधाचें आतां कसें रूपांतर झालें आहे या मुळेंतिम… मुळें लोकांची अशी पक्की … आहे कीं गुरुशिवाय मोक्ष … नाहीं याची सविस्तर … आम्ही योजिलें … दग्रस्त आहे. कोणी अ…

…कुणा आडनाव राहणार हल्लीं नेत … इचे हातची … असें … नो. नं. १…

…SH No…

विषयाचा निकाल लावील तर अशा पुरुषाचे आम्ही फार फार ऋणी होऊं. हल्लीं जो कालक्षय होऊन राहिला आहे जो पक्षाभिमान दिवसेंदिवस बळावत चालला आहे ज्या समाजहितकंटक अहंकारदीपावली प्रकाशमान होऊन राहिली आहे त्या सर्वांचा इष्ट अशा रीतीनें परिणाम लागेल.

येथवर जें विवेचन केलें त्यावरून जातिभेदा संबंधानें जीं विधानें सहज करतां येण्या सारखीं आहेत तींतील [illegible] एकंदर मुख्य तिहींचा [illegible]रोप करितों:—

(अ) पूर्वीची व्यवस्था कर्मा पेक्षाही गुणावर अवलंबून असे छांदोग्योपनिषत् ४–४

(ब) जाती जन्मतः सिद्ध नसून कोणत्याही मनुष्यास वाटेल त्या जातींचें कर्म अंगावर घेऊन तींत जाता येत असे.

(क) कृतकृत्याः पुनर्वर्णाः यदि वृत्तं न विद्यते ॥
संकर स्वतत्राजेंद्र बलवान् प्रसमीक्षितः ॥

या वन पर्वातील युधिष्ठिराच्या भाषणावरून हें स्पष्ट आहे कीं भारतीय काला इतक्या जुन्या काळीं देखील भाषा, जन्म-मरण संस्कार, निद्राआहार काय तें मनुष्य जातींत सामान्य राहिले होते वर्णव्यवस्थेचें काम होऊन चुकलें होतें व हेंच धर्म[illegible]नें कृतकृत्याः पुनर्वर्णाः या शब्दांनीं स्पष्ट करून दाखविलें आहे.

अपूर्ण

आकोला क्रीडोत्सव

गेल्या दीपवाळींत येथील वकील मंडळींनीं दीपवाळी निमित्त कांहीं खेळ सुरू केले. या खेळांच्या योगानें या गांवांत विशेषत्वानें अनुणारें जें वकीलमंडळ आहे त्याची सर्वांमध्यें मिसळण्याची आणि सर्वां बरोबर हसून खेळून वागण्याची कशी इच्छा आहे हें कळून येणारें आहे. यंदाच्या वर्षीं जरी बक्षीसें वगैरे लाविलीं होतीं तरी या खेळांस त्यांचें हें पहिलेंच वर्ष असल्यामुळें व्यापक स्वरूप देता येणें शक्य नव्हतें. खेळही सर्वांस ज्या प्रकारचा व्यायाम घेतां येईल अशाच व्यायामाचे होते. धांवणें, पोहणें, चेंडूफळी खेळणें, इत्यादि खेळांत विशेष साहित्य लागत नाहीं पण त्यांच्या योगानें शरीरावर घडावे ते इष्ट परिणाम घडतात ह्मणून हे खेळ ती मंडळी चालू ठेवितील तर त्या योगानें सर्वांस एक संमेलनाचें साधनचेंसाधन आणि सणावासण हीं अधीक निर्माण होतील.

कायदे-कौंसिल

बरेच दिवस घाटत असलेलें प्रांतिक [illegible]-कौंसिलाचे नियम विलायते सरकार [illegible] केले आणि वऱ्हाडासंबंधाच्या [illegible] अनुकूल अशा रीतीनें निकाल [illegible]ील साल्याच्या आरंभाला [illegible]ल अस्तित्वांत येईल [illegible]रींत नवी युनि[illegible]सिल, विस्तृत [illegible]ल्या प्रांतांस नवीन जोम येईल अशीं चिन्हें दिसत आहेत आणि या बद्दल सर्व श्रेय स्थानिक सरकारलाच आहे

बातमी पत्र

देऊळगांव (बालाजी) ता. २३।१०।१३

श्रीबालाजी महोत्सव--येथील वार्षिकोत्सव थाटानें पार पडला. यात्रा निदान ६०।७० हजार वर असावी. जिल्हाधिकारी [illegible] बहुतेक बडे ऑफिसर यावेळीं येथें हजर होते. पोलिस बंदोबस्त विशेष दक्षतेचा व उत्तम असा होता. यंदा पाण्याची टंचाई नव्हती व रोगाचाही प्रादुर्भाव झाला नाहीं ही फार समाधानाची गोष्ट झाली. या कारणानेंच गुदस्ताची यात्रा बंद होती. असो पर्जन्य वेळचेवेळीं पडत गेल्यानें यंदाच्या झालेल्या आबादानी मुळें जमलेल्या यात्रेकरूंच्या तोंडावर चांगली टवटवी दिसत होती. अर्थात, विशेष भक्तिभावपूर्ण अशी त्यांची श्रद्धा दिसून येणें साहजिकच झालें.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— हिंवाळा चांगलासा होत नाहीं. हवेंत उष्ण व गर्मी ऋतुमानापेक्षां अधीक वाटते. जवारीचें पीक सरासरीनें आठ आणे देखील हातीं येत नाहीं. जवारीचें पीक बरें असून थंडी व दवाचा पर्जन्य पडेल तर हल्लीं पेक्षां ते उत्तम सुधारेल अशी आशा आहे. सार्वजनिक आरोग्य चांगलें सुखवर्धक आहे.

वे. शा. रा. रा. भाऊ रानाराम जोशी, बोदवड ता० भुसावळ हे लिहितात कीं कर्मांशाच्या मानानें शुक्राचा उदय फाल्गुन शु. ११ ला होतो तेव्हां फाल्गुन वद्य ४।६।८।१० असे चार मुहूर्त गोरज लग्नाचे निघत आहेत; तेव्हां त्या दिवशीं लग्नें होण्यास हरकत नाहीं.

रा. रा. वामन रामचंद्र गोखले, वकील, दारव्हा यांनीं महामारीवर एक रामबाण औषध अनुभवून पाहिलेलें आह्माकडे सविस्तर लिहून कळविलें आहे. सध्यां कालरा नसल्यामुळें तें मागाहून प्रसिद्ध केल्यास त्यास राग येणार नाहीं असें आह्मांस वाटतें.

रा० रा० दुर्जनसिंग सर्कल इनस्पेक्टर, आकोट यांस डेपुटी सुपरिंटेंडेंट ऑफ पोलीसच्या जागीं नेमिलें व त्यांस यवतमाळास बदललें. कामांत हुषारी व त्या बरोबरच लोकप्रियता संपादणाऱ्यांचा सद्गुण सरकारच्या नजरेस येतो. अशीच या नेमणुकीनें सर्वांची खात्री होईल.

कृषिपरिषद् — चालू महिन्याच्या २२ वे तारखेस आकोल्यास ही परिषद भरणार आहे व त्यावेळीं आलिशान नामदार चीफ-कमिशनर साहेब येतील अशी बोलवा होती पण त्यांचें येणें होणार नाहीं असें समजतें. या संस्थेस दिवसेंदिवस उपयुक्त स्वरूप येत चाललें नसल्यामुळें प्रांतिक सरकार आलें असतें तर संस्थेच्या चेनास विशेष भर पडली असती!

'प्रमोद सिंधु, — हें साप्ताहिक वर्तमानपत्र पुन्हा उमरावतीस निघूं लागलें हे कळविण्यास प्रमोद वाटतो. या पत्रानें फार चांगली लोकसेवा केलेली आहे. तेव्हां त्याच्या पूर्वचरिताच्या अनुरूप त्याची उत्तरोत्तर भरभराट होवो असें आह्मी इच्छितों.

यंदाची दिवाळी सालाप्रमाणें आली आणि गेली. मुलांनीं व वृद्धांनीं आनंद करावा तितका केलाही. परंतु अलीकडे दहापांच वर्षे सर्वच उत्सवांत जी मंदीई दिसून येत आहे तशीच दिसली. हें मंदीसुक्य कदाचित् हल्लीं व्यापाऱ्यांच्या आकाशमंडळावर जे मेघ आले आहेत त्याचा पूर्व वायूच होतें असें ह्मटलें तरी चालेल. देशांत उद्योगधंदे चालावे तसे चालत नाहींत. जे थोडे फार नेटानें चालविले जात आहेत त्यास अपयश आल्यास साहजिकच लोकांच्या कंबरा खचणार हें उघड आहे. हल्लीं कोणत्याही दृष्टीनें पाहूं गेलें तरी आपलीं दुःखें देखील आपण आनंदानेंच भोगिलीं पाहिजेत. काल असा येऊं पहात आहे कीं व्यक्तिव्यक्तींचीं एकजुट झाल्या शिवाय त्याचा प्रतिकार होणें शक्य नाहीं आपण कितीं झालें तरी मनुष्य आहोंत आणि वैभवाचा किंवा धनदौलतीचा एकदम अपकर्ष झाल्यास आपणास वाईट वाटलें पाहिजे. अशा गोष्टी प्रत्येकास कर्तव्य दक्ष राहण्यास शिकीवतात, साशंक कारितात. पण त्यांनीं तेवढाच बोध देउन यापुढें चालावयाचें नाहीं. घोड्यावर स्वारी करणारा पडतो पण अशा वेळीं प्रत्येकाचें कर्तव्य आहे कीं त्यानें त्या पडणाऱ्यास शक्य तितकी मदत व सहानुभूती दिल्याच पाहिजेत असें आपण केल्यास व पुनः सुयंत्र जमवाजमव न मांडल्यास उद्योग धंद्यांस जबरदस्त विघ्नें येणार आहेत हें कोणी विसरूं नये या प्रसंगीं नामनिर्देश करणें उचित नहीं ज्याच्या ज्याच्यावर हा प्रसंग बेतला आहे त्यांस हल्लींची स्थिती पूर्णपणें अवगत आहेत. मुंबईंत शेअरबाजार बंद पडला आहे ही गोष्ट व्यापारी लोकांत अपूर्व झाली. बेताबातनें काटकसर करून थोडें धन प्रसंगीं उपयोगीं पडावें ह्मणून मागें टाकणाऱ्या अल्प संचयवाल्यांची दुर्दशा पहावत नाहींत. मुंबईच्या धक्क्यामुळें इतर शहरांत मुंबईवर आपली भिस्त ठेवणाऱ्या बाहेरगांवच्या सर्व दुकानांस या धक्क्यांचा परिणाम अंशतः तरी घडला आहे व आमचें शहर त्या मानानें जास्त हादरलें आहे. उमेद आहे कीं अशा स्थितींतून देखील धीरपणास सावेल व सर्व कारभार सुयंत्र जुळेल अशा रितीचेच मार्ग शोधून काढले जातील, व यासाठीं कोणाचेंही विषण्ण अंतःकरण होणार नाहीं.

कापूस — अमेरिकेंतील या पीकास नुकसान पोंचल्या कारणानें यंदाचे हिंदुस्थानांतील कापसाचे भाव तेजीवर राहतील आणि अशा वेळीं येथील कारखानदारांची व्यवस्था सालाबाद प्रमाणें रहावी अशी शेतकऱ्यांची विशेष इच्छा आहे. हल्लीं जी धांदल उडाली आहे ती मुळें येथें कापूस पाठविण्यास लोक मागेंपुढें करीत आहेत. ही स्थिती शहराच्या अबूस व इस्टेटीस बरी नाहीं.

नवयुग-- नवीन मासा तुह्मांस सहज मि[illegible] नवयुग' आमचे कडे आलें आहे. विषयांची निवड फार दक्षतेनें आणि लोकांस हें पुस्तक उपयुक्त कसें होईल अशा बुद्धीनें केलेली आहे. लेखही महाराष्ट्री[illegible] प्रसिद्ध विद्वानांचे आहेत [illegible] रा. प्रोफेसर [illegible] लोकमान्य रा[illegible] या पुस्तकांत [illegible] ह्मणूनेच [illegible] अशेल याची करतां वाचकास सहज होणारि आहे. पुस्तकास असे लेखक लाभतील तर तें लोकादरास पात्र होईल अशी खात्री आहे. **मनोरंजन** मासिकाचा आक्टोबरचा अंक आणि तसेंच **'चित्रमयजगता'**चाहि ताजा अंक पोंचले. दोन्हीही मनोहर आहेत. हीं दोन्ही मासिक पुस्तकें आपापल्या विशिष्ट लेखांनीं उत्तम लोककार्य बजावीत आहेत.

नो० नं० १९

नोटीस.

नोटीस बेशमी कृष्णाजी जात कुणबी आडनांव भो[illegible] [illegible] माधव प्रमाणे वणी ता[illegible]

NOTICE

In the court of the Subjudge Ellichpur

Under Section 7 (1) Succession Certificate Act VII of 1889

Miscls No. 83 of 1913.

Applt:-Godawari Bai w/o Thakurdas Fatheram of Ellichpur.

The above named applicant has made an application for grant of a Certificate under Section 6 (1) of the Succession Certificate Act. VII of 1889 for recovering debts of the died Thakurdas Fatheram of Ellichpur and it will be heard in my court on 29-11-13. All persons claiming to have any interest in the property of the died are here by informed to come and file objections on or before that date.

T. T. Korke
Subjudge Ellichpur.

No. N. 24

जाहीर नोटीस

मी खालीं सही करणार राहणार आकोट ता० मजकूर जि० आकोला यांजकडून जाहिर नोटीस देण्यांत येते कीं आमचें दुकान आकोट येथें शंकरलाल नरसिंगदास या नांवानें चालत असून या दुकानांत आमचा एक द्वितीयांश हिस्सा आहे व मौजे पळसोद ता० आकोट येथील दुकान श्री किसनदास बालकिसनदास या नांवानें चालत असून एकंदर २१ बी. आहेत त्यांत ४ च्यार बिस्वे आकोट दुकानचे आहेत त्यापैकीं निम्मे दोन बिस्व्याचा आमचा हिस्सा आहे. हा दुकाना संबंधानें जी शेती व देणें घेणें आहे त्याजबद्दल शेती ज्या लोकांस लाऊन काढलेला आहे त्यांनीं तो पैसा निम्मे आह्मांस द्यावा व निम्मे शंकरलाल नरसिंगदास मालक प्रेमसुखदास भिकमचंद यांना द्यावा. त्याच प्रमाणें लोकाकडून जे कर्जाऊ पैसे आहेत तेही निम्मे आह्मांस देऊन निम्मे त्यांना द्यावे. जर कोणी सालीम पैसा त्यांना दिल्यास त्याजबद्दल आह्मी दावा करून निम्मे पैसा भरून घेऊं त्याच प्रमाणें दुकान संबंधीं शेती आहे ती कोणीं खरेदी वगैरे घेऊं नये घेतल्यास त्याजवर निम्मे शेती द्यावी लागेल या करितां या जाहिर नोटीसीनें कळविलें आहे. ही जाहिर नोटीस दिली तारिख ६।११।१३ इ.

सही

सिवनारायण रामसुखदास रा० आकोट द० खु०

नो. नं. २९

जिर्णोद्धार

वाडेगांव ता० बाळापूर येथील श्री पांडुरंगाचें मंदीराचें काम जनाश्रयावर अर्धे झालें व अर्धे होणें आहे. सदरहू काम या वर्षी न झाल्यास झालेलेंही पडून फुकट जाणार! तरी या पुण्यकार्यास सर्वांनीं द्रव्यद्वारें हातभार लावावा अशी विनंती आहे. श्रीपांडुरंग भक्त हीं संधी घालविणार नाहींत अशी आशा आहे. मनीऑर्डरी द्वारें वर्गणी पाठविणें ती खालील पत्यावर पाठवावी.

बिक्रम मारुती पाटील रा. वाडेगांव ता. बाळापूर

वि. सू. मंदीरा तर्फे मागणी करण्यास व गावोगांव फिरण्यास रा. नथू शिवराम पाटील यांस नेमिलें आहे.

नो. नं. ९

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार यांजकडून जाहिरात देण्यांत येते कीं माझा सख्खा मुलगा नामे गणपत वल्लद नारायण माळी पाटील वानखेडे रा० पिंपळगांवराजा हा आज्ञाधारक नाहीं. करितां त्याच्याशीं कोणीही कोणत्याच प्रकारचा देवघेवीचा संबंध करूं नये. जर कदाचित् इतकेंही करून कोणी देवघेव केल्यास माझी जीनगी व मी जबाबदार राहणार नाहीं. व माझे नांवानीं याजला कोणीही पैसा देऊं नये. दिल्यास त्याचा मी कोणत्याही प्रकारचा जबाबदार नाहीं. कळावें तारिख २४।१०।१३ इ.

सही

नारायण जावजी माळी पा। वानखेड मु० पिंपळगांवराजा दस्तुर खुद्द

नो. नं. १०

नोटीस

रा० रा० (१) जयराम बोंद्राजी खूमकर रा० (२) नरसिंग बोंद्राजी खूमकर उभयतां राहणार अंबिकापूर ता० आकोला यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मा आमच्या बहिणीचे मुलगे असून बेलखेड येथें तुमच्या वडील मातुश्रीचा प्रपंच चालेना व त्यांची लाचारी पाहवेना ह्मणून आह्मी त्यांस व तुह्माला आमच्या वतनाच्या गांवीं आणिलें. शेतीवाडीच्या कमाला आमच्या बरोबर तुह्माला घेत आलो. तुमच्या मेहनतीच्या बद्दल व तुमच्या प्रपंच्याच्या खर्चासाठीं ह्मणून आह्मी मौजे अंबिकापूर येथील

सर्वे नंबर निशाणी आमच्या मालकीचा १३ मळीचें दक्षिणेकडील दोन त्रितियांश हिस्सा व १४ कव्यार रस्त्याचें पश्चिमेकडील एक द्वितियांश हिस्सा

या दोन्ही शेतांत तुमची समाईक वहिती ठेऊन अनुक्रमें मालाच्या वेळीं आमच्या हिश्शांतील निम्मा माल व एक त्रितियांश माल या प्रमाणें देत आलें आहों. आतां तुह्मी उभयतां कर्ते सवरते झाला आहां आणि तुमचा संसार तुह्मी करण्या लायक आहा तेव्हां या पुढे तुह्माला आह्मी आमच्या बरोबर शेती वहित करण्याला घेणार नाहीं किंवा शेतींत येऊं देणार नाहीं. कर्णोपकर्णीं असें ऐकूं येतें कीं तुह्मी आमच्या शेतीवर आपली मालकी सांगून ती विकण्याच्या विचारांत आहां. हीं तुमची निव्वळ लबाडी व बेमानी आहे. तुह्मांला तसें करण्याचा अधिकार नाहीं व जो कोणी तुमच्याशी देवघेव करील तिच्या बद्दल तुह्मी स्वतः जातीनें जबाबदार रहाल. त्याची तोशीस आह्माला किंवा आमच्या जिन्नगीला लागणार नाहीं. तुमच्या दगलबाजीमुळें कोणी फसूं नये ह्मणून ही जाहिर खबर सर्वत्र लोकांस दिली आहे. या नोटीशीचा खर्च तुह्मावर पडेल व याशिवाय तुमच्या गैर गोष्टी मुळें आमची जी नुकसानी होईल तीही तुह्मांस भरून द्यावी लागेल. कळावें ता० २६ आक्टोबर सन १९१३ इ.

सही

मारुती उदाजी इंगले पाटील रावजी उदाजी इंगले पाटील उभयतां राहणार अंबिकापूर तर्फे सही करणार जानजी रावजी पा। द० खु०

नो. नं ११

नोटीस

चनाबाई मर्द गंगाराम पटोकार रा. तेल्हारे तालुके अकोट जी. आकोला इजला:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी अज्ञान असतांना तूं माझी पालन करणार या नात्यानें माझे जीनगीचा व सावकार लोकांचे देण्या घेण्या संबंधानें व्यवहार करीत होतीस. हल्लीं मी गेलया श्रावण महिन्यापासून कायद्या प्रमाणें सज्ञान झालों आहे. तरी ही नोटीस पावल्या पासून तूं माझे जीनगी संबंधानें कोणताही व्यवहार करूं नये व कोणतेही सावकाराचें कर्ज वगैरे माझें नांवावर काढुं नये. जर तसें करशील तर त्याबद्दल मी जबादार नाहीं. माझे अज्ञानपणी तूं शेट हरकचंद गुलाबचंद दुकान तेल्हारे "व विनायक शिवराम केतकर,, व शेट रामचंद चुनीलाल मारवाडी दुकान तेल्हारे यांचें दुकानांत व्यवहार केला तो मजला कबूल आहे. आतां यापुढें तूं कोणतेही प्रकारचा व्यवहार करूं नये केल्यास तो रद्द समजला जाईल कळावे तारीख २८-१०-१३ ईसवी दस्तूर अंबादास मुकुंद तेल्हारे.

सही

भागवती गंगाराम पटवी द. खु.

नो. नं. १२

नोटीस

नरसाजी वल्द हनवतजी टोळे रा० दुरगवाड तालुके मुर्तिजापूर यांस—

मी खालीं सही करणार नोटीस देतें कीं तुह्मांस तारीख २।८।१० ईसवीचें कुलमुखत्यारपत्र दिलें होतें त्याजबद्दल तुह्मी मजला हिशेब समजून देणें व तुह्मी आपले नवकरीबद्दल पैसे घेऊन मजकडून पावती घेणे. आज तारीखेपासून तुमचें कुलमुखत्यारपत्र रद्द असे कळावे ता० २८।१०।१३ इसवी.

सही

सारजी मर्द धनाजी नवघरे रा० दुरगवाड करितां बापुराव रामराव मराठे दस्तुर खुद०

नो. नं १३

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकास या जाहीरनोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं, जयराम बोंद्राजी व नरसिंग बोंद्राजी हे उभयतां आमच्या बहिणीचे मुलगे असून बेलखेड येथें त्याच्या वडील व मातुश्रीचा प्रपंच चालेना व त्यांची लाचारी पाहवेना ह्मणून आह्मी त्यास मुलासह आमच्या वतनाच्या गावीं आणिलें आणि शेतीवाडीच्या कामाला आमच्या बरोबर त्यांना घेत आलों. त्यांच्या मेहनतीच्या प्रपंचाच्या खर्चासाठीं ह्मणून आह्मी मौजे अंबिकापूर येथील

सर्व्हेनंबर निशानी आमच्या मालकीच्या १३ मळीचें दक्षिणे कडील दोनत्रितोयांश व १४ कव्याररस्त्याचें पश्चिमेकडील एक द्वितीयांश

या दोन्ही शेतांत त्यांची समाईक वहिती ठेऊन अनुक्रमें मालाच्या वेळीं आमच्या हिश्शांतील निम्मा माल एक त्रितीयांश माल याप्रमाणे देत आलों आहों. आतां हे उभयतां कर्ते सवरते झाले आहेत आणि संसार करण्यालायक झाले आहेत. तेव्हां यापुढें यास आह्मी आमच्याबरोबर शेती वहित करण्याला घेणार नाहीं किंवा शेतींत येऊ देणार नाहीं. कर्णोपकर्णीं असें ऐकूं येतें कीं हे उभयतां शेतीवर आपली मालकी सांगून ती विकण्याच्या विचारांत आहेत. ही त्यांची निवळ लबाडी व बेमानी आहे. असे करण्याचा अधिकार त्यास मुळींच नाहीं. व जो कोणी याच्याशी देवघेव करून वरील शेती गहाण खरेदी अगर पटा देईल तो रद्द केला जावून त्यांच्या पैशांचे आह्मी जबाबदार होणार नाहीं. करितां त्याच्या दगलबाजी बद्दल कोणी फसूंनये. करितां ही जाहीर नोटीस देण्यांत आली आहे. कळावें ता० २६।१०।१३

सही

मारोती उदाजी पाटील रावजी उदाजी पाटील तर्फे खाली सही करणार जानजी रावजी पा। द. खु.

नो. नं. १४

नोटीस

नोटीस बेशमी शंकर वा। तुंना माहार रा० मौजे ब्रह्मणवाड नजीक मारसुळ ता० वाशीम यांस:—

नोटीस देणार रुखमी मर्द शंकर माहार रा० मौजे जुमड ता० वाशीम इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे असून लग्न झाल्यास १० वर्षे झालीं तेव्हां मी अज्ञान होते. आतां सज्ञान झाली आहे. एकदोन वेळा तुमचे येथे मी आलें. परंतु तुह्मी मला नांदवीत नसून मला आपलें घरीं घेऊन जात नाहीं व तुह्मी संसारास योग्य नाहीं अशी माझी खात्री झाली आहे. तेव्हां तुह्मी संसारास योग्य अहांत असेबद्दल ही नोटीस पाव[ल]यापासून १५ दिवसाचे आंत डाक्टरचे सर्टिफिकेट आपले जातीचे पंचास दाखऊन मला घेऊन जाणें. नाहीं तर ही नोटी[स] फारकती समजून मी दुसरा नवरा करीन मग तुमची कोणतेच प्रकारें तक्रार ऐकणार नाहीं. ता० २७-१०-१३

सही

रुखमी मर्द शंकर हिची नि[शाणी]

नो० नं० १५

नोटीस.

नोटीस बेशमी कृष्णाजी वल्लद श्राव[ण] जात कुणबी आडनांव भोयर खादण. [रा०] मौजे साखर प्रगणे वणी तालुका वणी [जि०] यवतमाळ यांस:—

खालीं सही करणार इज कडू[न] नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून मला वयांत आल्या[स] सुमारें सात वर्षे झालीं. तेव्हां पासून सतत तीन वर्षे तुमचें घरीं राहिली असून तुम्ही ज[ात] रूढी प्रमाणें माझेसी प्रपंच व्यवहार के[ला] नाहीं व तुमचे माझेसी बोलणेंचाल[णें] सुद्धां नाहीं असें असूनही तुमचे व आ[मचे] आई बापाचें नांव राखण्या करिता [चार] दिवस तुमचे घरीं राहिले. उलटे [तुम्ही] मला मार हाण करून त्रास दिला. सुख[ानें] घरीं राहु दिलें नाहीं शेवटीं निराश ज[ाऊन] व तुमचे ठिकाणीं जन रुढी प्रमाणें प्र[पंच] करण्याचें सामर्थ्य नाहीं अशी माझी ख[ात्री] होऊन व तुह्मी मला विनाकारण [दिलेला] असलेला त्रास ह्मणजे मारहाण. करु[न] माझे बापाचे घरीं घालऊन दिले. त्यादि[व]सापासून दुसऱ्याचें कर्ज काढून नि[र्वाह] करीत आहे. त्यासाहि चार वर्षे झालीं [तरी] पि उपचार करून दुरुस्त होऊन म[ला] नेऊन नांदविले नाहीं. तरी या नोटीसीनें कळवीत आहे कीं मी आज चार [वर्षा]पासून लोकांचें कर्ज काढलें ते रुपये साल ७५ रुपये प्रमाणें एकंदर रु[पये] ४०० ज्या त्या लोकास देऊ। त्यां[ची] पावती मजला आणून द्यावी. व ही नोटी[स] पावल्या पासून १५ दिवसाचे आंत नांदवि[ण्या] बद्दल लायक जामीन रुपये २००० [चा] द्यावा. व त्या जामिनदारानीं चांग[ल्या] प्रकारें नांदवील असा करारनामा रजि[स्टर] करून द्यावा आणि या प्रमाणें व[रील] मुदतींत तुमचे कडून न जाहल्यास [ही नोटीस] फारकती समजून मी दुसरा पाटाचा नव[रा] जातीरिवाजा प्रमाणें करीन- मग तुम[चा] लग्नपणाचा व नवरेपणाचा हक्क कोणत्य[ाही] प्रकारचा राहणार नाहीं. व जे कर्ज काढले आहे, त्याज बद्दल दिवाणींत फिर्याद कर[ण्यांत] या नोटीसीचे खर्चासुद्धां पैसे भरून घे[तले] जातील कळावें तारीख २६-९-१३ इस[वी] द० धोंडो सखाराम रा० वणी सही

जानकी मर्द कृष्णा आडनाव [भोयर] खादण राहणार हल्लीं नेत[…] इचे हातची [निशाणी] असे

नो० नं. १६

NOTICE

It is hereby notified that the roads maintained by the Ellichpur City Municipality are not intended for traffic other than vehicles on springs and the ordinary carts of the country, drawn by not more than four bullocks. Heavy machanary and plant, which cannot be carried in ordinary country carts or in vehicles drawn by not more than four bullocks, may not be transported along such roads except under a written agreement accepted by the Secretary and framed in accordance with the following rules and in the form attached. In the case of a regular service of machanical transport being sanctioned along any specified route, a special license will be issued by the General Committee subject generally to the provisions contained in these rules, such modifications only being provided for as may be required to meet the special circumstances of each case.

2. Any person found transporting, or attempting to transport, heavy machinary or plant, as specified above, along a Muncipal road without having entered into an agreement or obtained a license as aforesaid, shall be deemed to have trespassed on the said road, and shall be proceeded against according to Law:——

Rules

I. The form of agreement attached hereto is to be signed in all cases in which it is desired to transport heavy machinary or plant which cannot be carried in a country cart, or two country carts latched together or in vehicles drawn by not more than four bullocks, along any road, in charge of the Municipal Committee.

II. Application to be permitted to transport such load will ordinarily be made to the Secretary Municipal Committee concerned, not less than 24 days prior to the dated on which the Journey is to be commenced. In exceptional cases The Secretary may accept less than 21 days notice provided the notice given is sufficient to allow of his taking action in accordance with the provisions of Rule 6 below.

Such applications will contain the following information:—

(I) Weight of load which it is proposed to carry taken from the railway receipt, if possible, and certified as such)
(II) Weight of lorry or other conveyance used to carry the load.
(III) Weight of engine (if any) which it is intended to use for the haulage of the above load.
(IV) Number of wheels on lorries and engine (it any)
(V) Diameter and width of tread of wheels of lorries and engine (if any)
(VI) Route which it is intended to follow, and distance to be traversed, giving names of starting place and destination.
(VII) Date of departure.
(VIII) Name and address of responsible agent who will accompany the transport.
(IX) Precautionary arrangements to be adopted to prevent accidents on sharp curves or gradients.

III. The following dimensions and loads are laid as the limits to be observed:—

(I) The maximum load on any one vehicle, including the weight of the vehicle itself, shall not exceed 10 tons.
(2) The diameter of wheels shall not be less than 18 inches.
(3) The distance between the axles of lorries carrying weights in excess of 5 tons shall not be less than 10 feet.
(4) Under no circumstance shall the weight carried exceed ½ ton per inch of width of tyre or the total weight on one axle exceed 5 tons.

IV. The following rules shall be observed as to rate of progress, precautions to be taken at night, and times at which vehicles may be in motion:—

(1) The rate of haulage shall not exceed 4 miles per hour.
(2) The rate of progress of vehicles shall, on the average, be not less than 10 miles a day.
(3) Vehicles shall, at night, be drawn well to one side of the road, so as to leave at least half the road way open for other traffic.
(4) All vehicles drawn up on the formation width of a road at one side shall, at night, carry 2 head lights and 2 tail lights.
(5) No vehicle shall travel between sunset and sunrise except with the special permission of the Chairman of the Municipal Committee, which will only be given in special cases of emergency.
(6) A chowkidar shall remain in charge of vehicles drawn up on the side of the road between sunset and sunrise.

V. The following instructions shall be observed in case of a break down:—

(1) Should a break-down occur the owner shall be responsible for clearing his vehicles &c: off the road within 24 hours of its occurrence.
(2) The occurrence of such break-down shall be reported at once by the owner's agent to the officials of the Municipal Committee.
(3) Crowbars and other implements likely to damage the road surface shall not be used to facilitate transport.

VI. Before drawing up an agreement in the attache form, the secretary of the Municipal Committee shall satisfy himself that the bridges on the roads to be traversed are capable of carrying the load which it is intended to transport, and shall give intimation to the applicant, forbidding the use of such bridges as are, in his opinion, unsafe and are not to be used. This does not, however, render Municipal Committee in any way responsible for any damage which may occur to the applicant's conveyances, engines, plant, machinary or staff due to his taking them over bridges not specified as unsafe.

The applicant shall himself, at his own expense, make side tracks when ...y owing to bridges not being considered capable of carrying the load ...hes to transport. The applicant will be responsible for immidiately ... original state any portion of the roadway or land within the ... may have been disturbed in the course of transport.

VII. The applicant shall make a deposit, the amount of which w... fixed by the Secretary of the Muncipal Committee, but which will not ordinar... exceed Rs 20/. per mile of road traversed. From this deposit all sums due under the agreement will be deducted, and the balance will be returned when the transport is completed. should the deposit be insufficient to meet the cost of repairing such damage as may be done to the roadway or any works in conection with it, the applicant will pay such sum as may be required in excess, within 10 days of receipt of application from the secretary of the Municipal Committee Appeal in matters pertaining to the agreement is permitted to the General Committee, but the orders of it must be accepted as final, and no further appeal will be allowed.

VIII. Should the applicant give information under rule II which, in the opinion of the Secretary of the Municipal Committee, is incorrect, he shall render himself liable to the forfeiture of the whole of the deposit. Appeal in such cases will lie to the Chairman of the Municipal Committee.

Secretary M. C.
Ellichpur City.

An agreement made this..........day of.....................by.......... ....in favour of the Municipal Committee Ellichpur City acting through the Secretary Municipal Committee Ellichpur City

I..resident of.........................am hereby permitted to transport the following loads:——

\+ No.......................Weight.

....
....
....

in the below mentioned lorries:——

× No: weight width of tyre diameter of wheel Distance between exles

....
....

along the following roads in charge of the Municipal Committee.
Name of road...Mile
from.............................to

....
....
....

I hereby undertake to abide by the rules attached to the agreement, and I deposit Rs from which amount such recoveries as may become due from me may be made by the Municipal Committee. In the event of such recoveries being in excess of the amount deposited, I agree to make payment of such axcess to the Municipal Committee within 10 days of receipt of notice from him of the amount due.

I hereby absolve the Municipal Committee from all responsibility for any loss which I may incur due to bridges, culverts or causeways, other than those mentioned below, proving insufficiently strong to carry the loads, which I am permitted to transport. I undertake not to make use of the following bridges, &c: which are stated by the Municipal Committee to be unsafe for the loads which I am permitted to transport:——

Mile	Furlong	Description of work.

Any money falling due under this agreement shall, if not paid, be recoverable in the same manner as an arrear of land revenue under the Central Provinces Land Revenue Act.

Sd/.................................
Date ....Applicant.
..........................Witness
Date ....Witness

Date Signed Chairman.

× Numbers must correspond i. e. numbers against weights must be those of the lorries in which the articles are transported.

No. N. 23

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

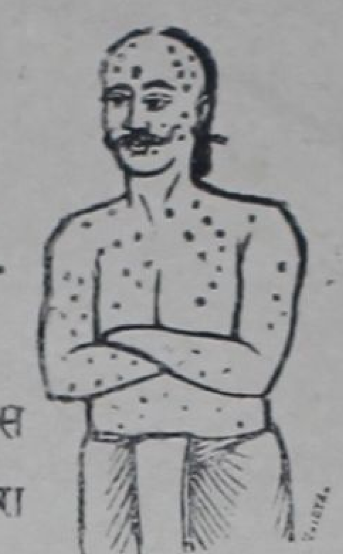

हा सार्सापारिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठराविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ गौतमराव केशव

५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

ने० नं० १७

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा — **डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.**
३८ जांवळी मोहल्ला मुंबई

नो० नं० १८

जाहिर नोटीस

नोटीस बेशर्मा सोनी मर्द भगू माळी रा. चान्नी व सर्वत्र शाहू सावकार व इतर लोक रा. चान्ही ता० बाळापूर

यांस:--

खालीं सही करणार नोटीस करतो कीं तूं माझी पुतन सुन असून तुला मजशिवाय दुसरा वारस नाहीं. तुज जवळ असलेली स्थावर जंगम इस्टेट तूं कोणाचे जवळ गहाण वगैरे ठेवणार असल्याचे समजते. तरी तूं ती कोणाजवळ गहाण ठेऊं नये. अगर विक्री करूं नये. त्वां अन्न वस्त्र घेऊन रहावे. तुझा नवरा मैत झाला आहे. या विरुद्ध तुजकडून कोण तेंही वर्तन झाल्यास तुजला जबाबदार धरलें जाईल व घेणारा फसेल. पद्यानें केलेल्या शेताची नफा नुकसानी आम्ही देऊं घेऊं ही नोटीस दिली ता. २८-१०-१३

सही

रामू वा। सटवा माळी रा० सावनी नि॥ आंगठा

नो. नं. १९

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडून कळविण्यांत येते कीं,:-

मी हल्लीं गेल्या श्रावण महिन्यापासून कायद्या प्रमाणें सज्ञान झालों आहे. मी अज्ञान असतांना माझी आई बनाबाई मर्द गंगाराम पटवी रा. तेल्हारे ही पाळण करणार या नात्यानें व्यवहार करीत असे. हल्लीं मी सज्ञान झाल्यामुळें तिजला पाळण करणार या नात्यानें माझी कोणताही व्यवहार करण्याचा हक्क नाहीं. जर तिच्याशी कोणी माझी पाळण करणार या नात्यानें व्यवहार करील तर त्याबद्दल मी जबाबदार राहणार नाहीं. करितां तिजला कोणी माझे नांवावर कर्ज वगैरे देऊं नये व दुसरा माझे जीनगी संबंधानें कोणताही व्यवहार तीच्याशीं करूं नये. कळावे ता. २८-१०-१३ ईसवी दस्तुर अंबादास मुकुंद तेल्हारे.

सही

भागवता गंगाराम पटवी द. खु.

नो. नं. २०

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहिर खबर वाचून ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों सरटीफिकिटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. काम होईल किंवा कसें! अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः—

साध्या कांचेचा रु. २-९ } प्रत्येक
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३-९ } पोस्टेज
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६ } सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वाघजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं २१

Oriental Government Security
LIFE ASSURANCE COMPA...
Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crore...

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in co... with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due ... policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. T... Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treati... clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to ... sum, but it is essential to know how such Funds are invested ... miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government S... and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in ... of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through ... of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by em... portion of their annual income or profits in effecting life policies, ... create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although h... save money yet, if he dies early before he had time to save mu... wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by ... this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man ... up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propri... the step, do not delay. There are numerous instances in the records ... Oriental' where the delay of a month or less, has left the family w... the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. F... please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtai... application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N...

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPA[NY]

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager.

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in co[nnection] with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due [on a] policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. T[he] Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treat[ing] clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to [a large] sum, but it is essential to know how such Funds are invested [in] miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government S[ecurities] and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in [terms] of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through [the death] of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by em[ploying a] portion of their annual income or profits in effecting life policies, [can] create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although [he may] save money yet, if he dies early before he had time to save mu[ch, his] wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by [which] this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man [makes] up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the prop[riety of] the step, do not delay. There are numerous instances in the records [of the] 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family [without] the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. [They] please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtai[ned on] application to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. S[...]

Regd. NO. ... आ... ...चार ...

...—वऱ्हाडसमाचार सोमवा...

...डसमाचार.

...त्या आश्चर्य वाटणार ... गोष्टी ... लोकां ... क्षमा...

Be... Samachar.

वर्ष ४७] आकोला—— सोमवार तारीख १७ माहे नोव्हेंबर सन १९१३ इ० अंक ४४

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठून येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां ऑफिसांत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २९¾ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. PHILLIPS. एजंट
नो० नं० २

तीनच दिवसांत गुण

खरूज गजकर्ण, खवडा, फोड आगपैण, जखम, खाजून आग व पाणी सुटणें चांदया, इसब, नायटा, बद, व्रग, नासूर उपदंश, गळव, भद, यांवर आमचे मलमानें येतो. हागवण कॉलरा वांति, पोटशूळ पोटांत वात धरणें, अजिर्ण, भुपट ढेकर, आमांश, दमा, खाशी, वळ येणें, पेटके पावर-कापूर, शोप, पुदीना पेपरमींट, धने, अजवान, हिंग, सुंठ, यांचे अर्क ९ मिनिटांत गुण देऊन ८ दिवसांत पूर्ण फायदा करितात. उन्हाळी, परमा, गरमी, चव्हा व विडीपासून आतप, मुत्रकृच्छ ऊन लागणें यावर दवणा, रेवाचिनी, मंजिष्ट यांचे अर्क ४ दिवसांत फायदा किंमत ८ आणे. मेंथाळार्क किं. ४ आणे वि. खु. पत्रद्वारें. क्या. फुकट.

व्ही. आर. मुळे नांदुरा. बी. आय. पी.

नो० नं० ३

श्री प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १९,००,००० पंधरा लक्षांचें भांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १९,००० भाग केले आहेत. त्यांपैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढलें नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा (६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९९०००) पंचाण्णव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिझर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बरेच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरूं होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरूं होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागीदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालूं आहे. आतां भाग घेणारांनीं रकम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येते आहे. करितां ... घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेझरर्स आणि एजंटस

नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नेटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्ही मिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु० १८६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत

पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ५

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं० रु. १८०

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मी आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें ... या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होणे सारख्या आहेत. हे त्या निःसंशय करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. ... पुडीची किंमत फक्त ८८ ठेविली ही किंमत फक्त टपाल हशील खर्चापुरतीच आहे.

२ आह्मी रक्तपिती, कोड, हे ... उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली पुस्तक तयार केलें आहे तेंही गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक ... ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधी ... पूर्ण माहिती होईल किंमत ... सह ॥८सर्व पत्र व्यवहार ... त्या हिंदी ... पण्डीत ... अशी ... ८ नंदीबागानलेन पो. साळ...

नो० नं० ७

नोटीस

नोटीस बेशमी नारायण कासी... पंचाळ सोनार राहणार नौने नेर परसो... ता० दारव्हा यांसः—

नोटीस देणार नागोबा बलद गोविं... सोनार राहणार इंझनी ता० पुसद या... कडून नोटीस देण्यांत येते कीं मा... मुलगी नामें रुखमा ही तुमची लग्नाची बायको असून सरासरी ७८ वर्षा पासू... तिला तुह्मी वागवीत नाहीं अगर अन्न... वस्त्रही देत नाहीं. तेव्हां पासून मजपाशीं... आहे. तुह्मी दुसरी बायको केली असू... तिच्यापाशीं संसार करून आहां. करून कव... विलें जातें कीं ही नोटीस पावल्या पासू... १९ दिवसाचे आंत तुह्मी तीन वर्षा... दरसाल ७५ रुपये प्रमाणें खाण्याचे खर्च... बदल २२५ रुपये आह्मास देऊन आपली... बायकोस घेऊन जावें. तसें न केल्या... तिला आह्मी दुसऱ्यास पाटानें देऊं ... खावटी बद्दलही रीतीप्रमाणें योग्य तजवी... करूं. नंतर कोणतीही तक्रार ऐकि... जाणार नाहीं कळावें ता० ७-११-१३

द० दत्तात्रय माधव उ०
सही
नागोबा सोनार गोविंदा

नो० नं० ८

र रोजीं सा विलायतच्या विद्यार्थ्यांची असतां हिंदी उपहास कमुटुंबांतील मऱ्या आधीन केले

जीर्णोद्धार

वाडेगाव ता० बाळापूर येथील श्री पांडुरंगाचें मंदीराचें काम जनाश्रयावर अर्धें झालें व अर्धें होणें आहे. सदरहू काम या वर्षीं न झाल्यास झालेलेंहीं पडून फुकट जाणार! तरी या पुण्यकार्यास सर्वांनीं द्रव्यद्वारें हातभार लावावा अशी विनंती आहे. श्रीपांडुरंग भक्त ही संधी वालविणार नाहींत अशी आशा आहे मनीऑर्डरी द्वारें वर्गणी पाठविणें ती खालील पत्यावर पाठवावी.

विक्रम मारुती पाटील रा. वाडेगांव ता. बाळापूर

वि. सू. मंदीरा तर्फे मागणी करण्यास गावोगांव फिरण्यास रा. नथू शिवराम पाटील यांस नेमिलें आहे.

नो. नं. ९

कौटुंबिक स्थितींतून व्यक्ति स्वातंत्र्या-पर्यंत.

प्रमाण चवथें

(मागील अंकावरून पुढें चालूं)

म्हणून शील म्हणजे गुणच प्राधान्य आहे. ...ा नसेल तर जातीभेद पोकळ ...णजे वर्णक्रिया आणि वर्णशील, ...र्म, हाच अर्थ वर्णक्रिया शद्वा ...र्णा संकर म्हणजे सर्व ... आपल्या जातीपेक्षां दुसऱ्या ...च्या ठिकाणीं संतति उत्पन्न ...यासच जर वर्णसंकर म्हणत असाल, तो वर्ण संकर फारच प्राचीन काळीं होऊन ...ला होता. व अद्याप स्पाच्यानें चालूं ...हे. मनुस्मृति अध्याय १०६ आणि अध्याय ...० मध्ये देखील हेंच तत्व जोरानें प्रतिपादलेलें ...े ते श्लोक हे—

...ष्वनंतरजातासु द्विजैरुत्पादितान्
...ान् ।
...ानेवतानाहुर्मातृदोष
...गर्हितान् ॥ अ० १०६ ॥
...तो नार्यामनार्यायामार्यादार्यौ
...वेदगुणैः ।
...तोप्यनार्यादार्यायामनार्य इति
...निश्चयः ॥ अ० १० ॥

भावार्थ—निरनिराळ्या स्त्रियांपासून निर-राळ्या उत्पन्न झालेल्या मुलांना मातेच्या ...षानें दोषित झालेल्या मुलांना सारखेंच ...नतात. आर्याला आर्येत्तर जातीच्या स्त्रीपासून ...लेला मुलगा आपल्या गुणानें आर्य होईल. ...रंतु आर्य जातीच्या स्त्रीला अनार्यापासून ...लगा होईल तर तो खचीत अनार्य होईल. ...नुस्मृतीनें अथवा भारतानें ज्या दृष्टीनें या ...ती भेदाचा निकाल लावला आहे तीवरून ...कें स्पष्ट होतें कीं, हल्लीं प्रमाणें पूर्वी ...ा तत्वावर जातिभेद नव्हता. तो समाज-...ावर आणि शीलतत्वावर रचलेला होता. ...गतीनें त्याच तत्वाचा विसर न पडता ... जाती जातीमधील व त्यांमधील ...पोट जाती मधील अन्योन्यकलह, आणि मत्सर हीं सर्व नष्ट होऊन ...वजीं पूर्वी प्रमाणेंच जातीची आवड ...ा किंवा एका जातींतून दुसऱ्या जातींत जाण्याचा हक्क सर्वांस उपभोगतां येत असती तर आपणास परस्परांबरोबर अधिक प्रेमानें आणि सहानुभूतीनें वागतां आलें असतें.

वरील विधानाशीं अतिशय संलग्न व अति-शय निकट असा गुरुशिष्य विषय आहे या विषयाचा विचार करतांना मुख्य गोष्ट ही लक्षांत ठेविली पाहिजे कीं, प्राचीन काळीं लिहिण्याची कला लोकांस माहित नव्हती म्हणजे बोलण्याची भाषा अथवा वाक्शक्ति प्रथमतः आणि ती भाषा कायम करून ठेवणारी लेखन कला मागा-हून म्हणजे पुर्वीच्या लोकांनीं केलेले सर्व वाग्ग्रंथ मुखपाठ करून एका पिढी पासून दुसऱ्या पिढीस देण्याशिवाय दुसरा मार्गच नव्हता. म्हणूनच श्रुति हा शद्व अद्यापीही प्रचारांत आहे. वेद, सहा वेदांगे आणि उपनिषदांनां श्रुति ही संज्ञा आहे तीही ईश्वर निर्मित आहेत आणि आप्तवाक्य म्हटले कीं, त्यावर प्रत्येकानें भरंवसा ठेव-लाच पाहिजे असें त्यांचें सामर्थ्य आहे. श्रुतीमध्यें व्यवहारिक नियम कमी सांप-डतात आणि व्यवहारामध्यें त्याचा उप-योग क्वचितच करितात परंतु व्यवहारांत कांहीं वाद उत्पन्न झाल्यास श्रुतिवाक्य मिळेल तर तें आप्तवाक्य त्या वादाचा कायमचा आणि अखेरचा निकाल लावेतें. याचे खालोखाल निरनिराळ्या ऋषींनीं रचलेलीं शास्त्रें किंवा त्यांनीं लिहिलेलीं सूत्रें हीं आहेत. शास्त्रें पद्य रूपांत लिहि-लेलीं आहेत आणि सुत्रें गद्यांत लिहि-लेलीं आहेत. या श्रुतींवर निरनिराळ्या टीका व भाष्यें लिहिलेलीं आहेत त्यांस निबंध अशी संज्ञा आहे. श्रुति आणि स्मृति लेखन कलेचा प्रचार पडण्यापूर्वीं वर सांगितल्याप्रमाणें मुखोद्गत करावीं लागत असत व एक पिढी दुसऱ्या पिढीस त्याच मार्गानें पढवीत असे, अशा रीतीनें लेखन कलेचा जन्म होण्यापूर्वीं वेदांचें आणि स्मृतीचें रक्षण करावें लागे.

ज्या लोकांना हा व्यासंग आवडे त्यांस विप्र ही संज्ञा असे आणि त्याच विप्राचें ब्राह्मण असें नांव पडलें.

याप्रमाणें श्रुति आणि स्मृति बऱ्याच असल्यामुळें त्यांचे सुविवाद विषयानुक्रमानें किंवा देवतानुक्रमानें किंवा इतर कोणत्या तरी धोरणावर वर्गीकरण करणें प्रत्येक पढविणारास भाग पडत असे, म्हणून अद्यापही प्रत्येक सूत्राच्या पूर्वी ऋषी (वर्गीकरण करणारा) छंद, (ज्या वृत्तात तो मंत्र म्हणावा तें वृत्त) आणि देवता (ज्या वस्तूला उद्देशून तो स्तुतीपर मंत्र लिहिला असेल त्या वस्तूचें नांवहीं) म्हणण्याचा प्रचात लोकांनीं कायम ठेविला आहे. या प्रचाताचे इतकें प्राधान्य आहे कीं, ऋषिछंददेवताशिवाय उच्चारलेला मंत्र निर्फळ आहे असें लोक मानतात. परंतु इतक्या बारकाईनें या विषयांत जाण्याचें कारण नाहीं. दुसरी ध्यानांत ठेवण्यासा-रखी गोष्ट ही आहे कीं, लेखनकला नसल्या-मुळें अशा ग्रंथांचें अध्ययन करणारांचा एक निराळाच वर्ग काढणें अतिमहत्वाचें होतें. हा वर्ग म्हणजे शिक्षकवर्ग अथवा गुरुवर्ग. ...देश स्थितीमुळें या वर्गाच्या तत्वांत अध्ययनासाठीं निष्ट पालकांच्या मर्जीतन सर्वच अनुपालकून व इतर समाज व्यवस्था बिघडणार व सर्व समाज एकमार्गी व एकोद्योगी होणार हेंही इष्ट नव्हतें. याचवेळीं देशास स्वास्थ्य मिळा-ल्याकारणानें स्वास्थ्याबरोबर प्रस्तूत होणाऱ्या सर्व विद्यांचा उदय झाला. ऋग्वेदांत कर्म-मार्ग प्रस्थापित केला होता. उपनिषदांत आणि यजुर्वेदांत ज्ञान मार्ग सांगितला आहे. मिमांसकांना विधी नियमादि आज्ञा दिल्या आहेत. सामवेदांत गायनशास्त्र आहे. वैशे-षिकांनीं अर्थातच त्यावेळीं साजे अशा रितीनें बहुतेक स्थिती वर्णिली आहे. त्याच्या मतें जिवात्मा अणु असून तो समर्थ पर-मात्म्याचें रूप कधींच पावूं शकत नाहीं. त्याच्यामतें मोक्ष नाहीं. सांख्यमतानें प्रकृति आणि पुरूष असे दोन भाग करून दृश्य वस्तूंना चैतन्य देणाऱ्या पुरुषाचा व प्रकृ-तीचा संबंध स्थापित आहे.

याप्रमाणें लेखन कलेचा अभाव अनेक विविधशास्त्रें आणि उन्नतिकारक जातिभेद या तीहींच्या विकासित परिणामामुळें शास्त्रें राखून ठेवण्यासाठीं एक स्वतंत्र वर्ग निर्माण करणें भाग होतें.

प्राथमिक स्थितींत हल्लींप्रमाणें शाळाखातें नव्हतें. सर्व शिक्षण गुरुजींच्या मठामध्यें त्यांच्या पद्धतशीर आणि कडक वृत नियमांखालीं नुसत्या पाठ शक्तीनें आणि विचार शक्तीनें करावें लागत असे. अशा वेळीं प्रत्येक गुरुवर पालकाची जबाबदारी असे. शिष्याच्या योगक्षेमाशिवाय त्याच्या अध्यात्म विद्येचा बोजा, त्याच्या शिलाचा, वर्तनाचा लोकसेवेचा सर्व बोजा गुरु आपलेवर घेत असत. शिष्यानें गुरुची कृपा आपल्या अंग सामर्थ्यानें संपादन करावी आणि उलट गुरुनें आपल्या प्रसादानें शिष्याचीं सर्व इंद्रियें आपले स्वाधीन करून घेऊन त्याच्यांत असणाऱ्या जिवात्म्याचें संपूर्ण ऐक्य करावें.

हें महत्कार्य घडून आणण्यास शिष्यास पालकाच्या संमतीनें आपले घरदार सोडून हल्लीं ज्याप्रमाणें दत्तकपुत्र आपलें घर सोडून जातो तद्वतच आपलें घर सोडून गुरुच्या घरीं जावे लागे. म्हणजे त्याचा जन्मदात्या कुलाशीं संबंध तुटून तो गुरुच्या शिष्यमंडळांत शिरत असे. तेथें त्यास बाल्यावस्था, तरुणावस्था, प्रौढावस्था आणि शेवट पूर्णावस्था अनुभवाव्या लागत. नंतर तो गुरुकृपेस पात्र होऊन स्वतंत्र होत असे. तोंवर त्याला कष्टमय अवस्थेंत रहावें लागत असे. हल्लींप्रमाणें त्यावेळीं व्यक्तिस्वातंत्र्य नव्हतें. हल्लींप्रमाणे त्यावेळीं ग्रंथ अथवा लेखनकला नव्हती. शिष्यास आपल्या गुरुच्या घरीं परतंत्र राहून नवीन आश्रमात त्याला हितकर असा विद्याव्यासंग असे.

हल्लींप्रमाणेंच पूर्वीही शास्त्रकार पक्षाभि-मानानें आणि सुविकृत अध्ययनाच्या अभि-मानानें इतर शास्त्रशाखांना निरूपयोगी सम-जत असत. रामायणकालीं क्षत्रियांनीं अध्या-त्मविद्येंत प्राविण्य संपादन करून ब्रह्मविद्या स्थापन केली. ब्रह्मविद्या केवळ क्षत्रियांनीं स्थापित केली. रामाला जनक व विश्वामित्र यांनीं आपलेकडे ओढून घेतलें, रामाकडून ब्राह्मण परशुरामाचा पराभव करविला, शिवाच्या धनुष्याचा भंग करविला म्हणजे वैश्यांकडून कृषिविद्या घेऊन ती आपल्या हातीं घेतली. अहल्येचा उद्धार केला म्हणजे न कोतलेल्या जमिनीचा लागवड सुरू केली. त्यावेळचें **द्राविडीयन** ब्राह्मणलोक शिवउपासक होते. त्यांची शिवदेवता आर्यांत उपास्य करून देऊन वेदांत रुद्राध्याय घालून दिला. सबंध ऋग्वेदांत अनार्यदेवता शिव हिचा उल्लेख कोठेंही आढळत नाहीं. रुद्र यजुर्वेदांत आहे हें सर्व विश्रुतच आहे. इतिहासात पुनः एकाच गोष्टीचा पुनरुच्चार होतो. रामानें ज्याप्रमाणें दुष्ट नरमां-साहारी द्रविडी ब्राह्मणास मारिले व त्यांचेंच राज्य तत्पक्षीय म्हणजे रामानुयायी ब्राह्मणास दिलें तशाच प्रकारचें वर्तन पुढें कैक वर्षांनीं **चव्हाण** राजानीं व **अकबरानें** केलें हें इतिहाससिद्धच आहे. रामाचेवेळीं पूर्वीचा जातिभेद अधिक शिथिल झाला. ब्राह्मण क्षत्रियांत कलह सुरू झाला. क्षत्रियांचा विजय झाला. कर्म मार्गाचा जोर कमी होऊन ब्रह्मविद्येचें पाऊल पुढें सरलें. वसिष्ठादि ब्राह्मणांस संतुष्ट करण्यासाठीं शंबूक वध करावा लागला. आह्मी म्हणतों शंबूक वध ब्राह्मणांस संतुष्ट राखण्यासाठींच केला कारण

रे हस्त दक्षिण मृतस्य शिशोर्द्विजस्य
जीवातवे विसृज शूद्रमुनौ कृपाणम्
रामस्य गात्र मसि दुर्वह गर्भखिन्न--
सीताविवासनपटोः करुणा कुतःत ॥

भावार्थ—मेलेल्या ब्राह्मणाचे मुलाचे जीवंत होण्यासाठीं बाण सोड तूं रामाचाच अव-यव आहेस हे सीतेला हद्दपार करण्यांत कुशला (हस्ता) तुझ्यांत करुणा कोठून असणार.

या श्लोकावरून शंबूकवध करण्याबद्दल सीता त्यागा इतकें दुःख होत होतें हे स्पष्ट आहे. केवळ ब्राह्मण संतर्पणासाठींच हा शूद्र यज्ञ भगवान रामचंद्रांनीं केला. परंतु ही गोष्ट अगदीं क्षुल्लक आहे हिच सारखी दुसरी गोष्ट समग्र रामायणांत नाहीं. याच एका गोष्टीच उलट व्यासास देखील आपला पुत्र शुक जनकाकडे पाठ-वावा लागला असें स्पष्ट आहे.

रामानें सुरू केलेलें आर्यानार्य एकीकरण आणि क्षत्रीय कृषीकर्म कृष्णानें पूर्ण विकासास नेलें रामाचे वेळीं ब्राह्मणांचे गुरुत्व क्षत्रियांनीं घेतल. पण कृष्णानें क्षत्रियांचें गुरुत्व घेतलें.

या विवेचनावरून अनेक गोष्टी घेण्या-सारख्या आहेत. कर्तव्य कर्म योग्य तऱ्हेनें बजावण्यांत कसलेंच पातक नाहीं. ब्राह्म-णांचें खरें हत्यार होम हवनादि कर्में आणि क्षत्रियाचें हत्यार ब्रह्मविद्या हीं झालीं.

अध्यात्मविद्येचा पाया थोडक्यांत पुढील तत्वांवर आहे फक्त एक स्वयंप्र-काश जीव आहे. जितकीं निरनिराळीं भूतें दिसतात ते त्या जीवाचे अंश म्हणजे भाग अथवा अवयव आहेत.

अपूर्ण

वऱ्हाडसमाचार

कार्तिक वद्य ४ शके १८३५ प्रमादी

नवीन शोध

दुर्बिणीच्या साह्यानें लष्करांतल्या आफिसरांना आपल्यापासून शत्रु दूर आहे कीं जवळ आहे तें कळतें, पण आपणापासून शत्रूचें नक्की अंतर काढण्याचें सुलभ साधन अद्याप हस्तगत झालें नव्हतें. हें साधन उपलब्ध करून देण्याचें श्रेय एका हिंदी माणसानें आणि तेंही इंग्रजी विद्येचा गंधही नसलेल्या एका जुन्या प्रतिष्ठित घराण्यांतल्या सत्तर बहात्तर वर्षांच्या वृद्ध शास्त्र्यानें मिळविलेलें पाहून फार आश्चर्य व कौतुक वाटतें. ग्वालेर येथें थत्ते आडनांवाचें पिढीजाद विद्वानांचें घराणें आहे. त्यांतले हल्लींचे कर्ते पुरुष वे. शा. स. थत्ते शास्त्री हे या रेंज फाईंडर ह्मणजे शत्रूचा टप्पा शोधून काढणाऱ्या यंत्राचे उत्पादक होत. शास्त्रीबोवांना ज्योतिषाचा अतिशय नाद आहे, व ग्रहाचें अंतर काढण्याच्या खटपटींत असतां त्यांना या यंत्राची कल्पना सुचली. पण दारिद्र्यामुळें त्या कल्पनेला मूर्त स्वरूप येण्यास बराच कालावधि लागला. पुढें श्री. शिंदे सरकार यांना ही गोष्ट कळतांच त्यांनीं ग्वालेरच्या वर्कशॉपमध्यें शास्त्रीबोवांच्या कल्पनेप्रमाणें यंत्र बनविलें व आपल्या सैन्याच्या अधिकाऱ्याकडून त्याचा अनुभव घेवविला. त्यांचा अनुकूळ रिपोर्ट आल्यावर ते ब्रिटिश लष्करी अधिकाऱ्याकडे पाठवून त्यांचे कडून त्याची परीक्षा करविली व त्यांनीं केलेल्या सूचनांप्रमाणें कांहीं फेरफार करविले. तेव्हां त्यांनींही हें यंत्र फार उत्तम व उपयुक्त आहे असें सार्टिफिकेट दिलें आहे. या प्रमाणें सर्वांच्या पसंतीला सदर यंत्र उतरल्यावर श्री. शिंदे सरकारांनीं गेल्या ता. २ नोवेंबर रोजीं स्वतःच्या जन्म गांठीच्या दरबारांत शास्त्रीबोवांचा बहुमान करून त्यांना पांच हजार रुपये इनाम दिलें. गुणीजनाचा अशा रीतीनें बहुमान झालेला ऐकून आह्मांस फार संतोष होतो. आतां शिंदे सरकारांनीं यांत आणखी मन घालून सदर यंत्राचें पेटंट शास्त्रीबोवाचे नांवचें करून द्यावें, नाहीं तर विलायतेंत या यंत्राची नक्कल होऊन भलताच एखादा मनुष्य शास्त्रीबोवाचे शोधावर गबर होऊन बसेल अशी भीती आहे.

निर्विकार स्टेट सेक्रेटरी.

दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी लोकांच्या संबंधांत वसाहतीचें सरकार आपली निष्ठुरता यत्किंचितही कमी न करतां उलटी वाढवीत आहे व या बाबतींत साम्राज्य सरकारची मध्यस्थीही ऐकत नाहींत असा प्रकार असतां आमचे निर्विकार स्टेट सेक्रेटरी साहेब हिंदुस्थानच्या सोन्याच्या गंगाजळीपैकीं सतरा लक्ष पौंड दक्षिण आफ्रिकेला कर्जाऊ देत आहे हें ऐकून कोणाला आश्चर्य वाटणार नाहीं! यहे. आफ्रिकेंतल्या गोऱ्या लोकांनीं राजनिष्ट हिंदी ब्रिटिश प्रजेशीं अमानुषपणाचें वर्तन करावें, व तिला देशाबाहेर घालवून देण्याचा प्रयत्न ठेवावा, आणि त्याच गोऱ्या वसाहतवाल्यांना हिंदुस्थान नौकरी साठीं ह्मणा, व्यापारासाठीं ह्मणा मोकळें असावें, त्यांच्या कोळशाचा खप इकडे चालू राहावा व सर्वांत आश्चर्याची किंबहुना अत्यंत खेद आणणारी गोष्ट ह्मणजे त्या गोऱ्यालोकांना—हिंदी लोकांना शत्रूप्रमाणें पाण्यांत पाहणाऱ्या व त्यांच्या छळ करणारांना—हिंदुस्थानच्या हिताचे रक्षण करण्यासाठीं नेमलेल्या स्टेटसेक्रेटरी साहेबांनीं सतरा लक्ष पौंडाचें कर्ज हिंदुस्थानच्या गंगाजळींतून द्यावें, या प्रकाराला काय ह्मणावें तेंच कळत नाहीं. राजकारणांत येवढा साधुपणा इंडिया ऑफिस ठेवीत असेल तर त्याचा फायदा एखादे वेळीं सुद्धां हिंदीलोकांना न मिळण्याइतकें त्यांचें दुर्दैव कां असावें तें कळत नाहीं. दक्षिण आफ्रिकेसंबंधाच्या प्रश्नात मन घालणाऱ्या ब्रिटिश पार्लमेंटाच्या सभासदांनीं हा प्रश्न हातीं घेण्यासारखा आहे व तो ते लवकरच हातीं घेतील असा रंग दिसतो.

विद्यार्थ्यांची थट्टा

हिंदी विद्यार्थी किती निर्बुद्ध किंवा वेंकंपट्टीला वाहिलेले असतात हें दाखविण्यासाठीं कांहींतरी काल्पनिक हास्यास्पद प्रश्नोत्तरें प्रसिद्ध करून हिंदी विद्यार्थ्यांना नादान ठरविण्याची पायोनियर, टाइम्स ऑफ इंडिया, लांगमन्सचें इंडियन एज्युकेशन प्रभृति आंग्लोइंडियनपत्रांची खोड आहे. पण विद्यार्थी तेवढे सगळे सारखे, विलायतेंतलीं सगळींच मुलें बुद्धिमान आणि हिंदुस्थानांतलीं सगळींच शंख असतात असें ह्मणणें हा मूर्खपणा आहे, आणि हा मूर्खपणा स्काटलंडच्या शिक्षणखात्याच्या रिपोर्टावरुन चांगला दिसून येतो. तिकडील एका इन्स्पेक्टरानें स्कॉच विद्यार्थी कशा प्रकारचीं उत्तरें देतात त्याचे कांहीं नमुने रिपोर्टांत दाखल केले आहेत ते पाहण्या लायक आहेत. इंग्रजी भाषेच्या ह्मणी व संप्रदाय यांचे अर्थ देतांना बहार केली आहेच, पण इतिहास व भूगोल यांचीं उत्तरें प्रेक्षणीय आहेत. ब्ल्याक प्रिन्स कोण होता? तर त्रावणकोरचा राजा सुराजउद्दौला, ग्ल्याडस्टन (मुख्य प्रधान) हे आफ्रिकेचा शोध लावणारे, जॉर्ज वाशिंगटन हे इंग्रजींतले सुप्रसिद्ध कादंबरीकार, लॉर्ड राबर्टस हे मुक्तिफौजेचे मुख्यनायक गुदस्ता वारले, फ्रांचाईज (निवडणुकीचा हक्क) हा पदार्थ नानामा नावाचा कालवा खणीत असतां स्पानिश लोकांना सांपडला, पार्लमेंट आक्ट पास झाला तेव्हां (१९११सालीं) ब्रिटिश पार्लमेंट स्थापन झालें, तिबेट नावाचा समुद्र ओशिया नांवाच्या बेटांत आहे, बिस्किटांच्या कारखान्यांसाठीं प्रसिद्ध असलेले रेडिंग नांवाचें शहर अक्षर सादृश्या वरून वाचनालया साठीं किंवा ग्रंथप्रकाशना साठीं प्रसिद्ध असलेलें शहर, अशा प्रकारचीं विचित्र उत्तरें स्कॉटलंडच्या विद्यार्थ्यांनीं दिल्याबद्दल खुद्द सरकारी रिपोर्टांत उल्लेख आहे. विलायतच्या विद्यार्थ्यांची अशी स्थिति असतां हिंदी विद्यार्थ्यांचा उपहास करणाऱ्या टवाळखोर लेखकाच्या मनाला यत्किंचितही शरम वाटूं नये यावरून हे लेखक कोणत्या प्रतीचे असले पाहिजेत त्याची कल्पना करतां येईल.

मासिकांचा पूर.

अलीकडे महाराष्ट्रवाङ्मयाच्या प्रकृतीचें मान जो कोणी पाहील त्याला आढळून येईल कीं त्याचा ओढा एखाद्या विषयाच्या गंभीर अध्ययनापेक्षां क्षणापुरत्या तात्कालिक मनोरंजनाकडे आणि तेंही हलक्या दर्जाच्या मनोरंजनाकडे विशेष आहे. अर्थात च जशी मागणी तसा पुरवठा यातत्वाप्रमाणें तशा प्रकारचें मनोरंजन पुरविणारीं मासिकें, आणि ‘आणा ॰ माला’ यांचा सुळसुळाट होऊं लागला आहे. गेल्या पांच वर्षांत अशा प्रकारचीं एकंदर १३ मासिक पुस्तकें नवीन निघालीं. त्यांतल्या पाचांनीं तर जन्मल्याबरोबरच राम ह्मटला, आणि कांहीं अद्याप जीव धरून राहिलीं आहेत. यांत यंदा ‘नवयुगा’ सारख्या मासिकानें चांगल्या प्रकारची भर टाकली आहे. पण अशी भर क्वचित् आणि डुकरांच्या पिलांप्रमाणें धुमाकूळ घालून चिखल उडविणारींच फार असतात. हीं कशाला जन्मास येतात तेंच कळत नाहीं. यांच्या जवळ विद्वत्ता, रसिकता, निश्चय, किंवा पैसा यांपैकीं एकाचेंही भांडवल नसतां केवळ हौसेची मात्र विपुलता असते. या हौसेच्या पायीं ते स्वतःचीं अब्रू व लोकांचे पैसे घालवून बसतात व ग्रंथ संपादनाच्या व्यवसायाचें नांव बद्दू करून ठेवतात. यापेक्षां निरनिराळ्या विषयांत पारंगत अशा लोकांनीं आपापल्या विषयाचें एकेक मासिक पुस्तक जरी उत्तम रीतीनें चालविलें तरी मराठी वाङ्मयाला तें केवढें भूषण होईल? या बाबतींत ‘नवयुग’कार ही दोषाला पात्र आहेत. त्यांनीं मासिक मनोरंजनाचें अनुकरण कां करावें? मराठी वाङ्मयाची दुसरी एखादी उणीव भरून काढण्याचें मनावर कां घेऊं नये? मराठींत शास्त्रीय विषय मनोरंजक करणारें एकही मासिक नाहीं. नवयुगानें या विषयाचें काम अंगावर घेतलें असतें तर त्याचे हातून वाङ्मयाची मोठी सेवा झाली असती असें आह्मांस वाटतें.

डा. विल्सन व अलपाइन्सबेटें

अमेरिकेचे सध्याचे प्रेसिडेंट डा. विल्सन हे मोठे उदार मताचे आहेत. यांनीं फिलिपाइन्स बेटांना स्वतंत्रता देण्याची प्रतिज्ञा करून आणि चीनला ऋणाचे बाबतींत संकटातून सोडवून सगळ्या जगाच्या निदर्शनाला हें आणिलें आहे कीं कोणाला ही पराधीनतेंत ठेवणें अमेरिकेला आवडत नाहीं. पण मेक्सिकोंतलें ‘अल्पाइस’ नांवाचें पत्र ह्मणतें कीं डा. विल्सन अल्पाइन्सच्या लोकांचा नाश करीत आहेत. अलपाइन्सच्या लोकांची पात्रता नसतांही स्वतंत्रता दिल्यानें त्यांच्यांत संगोरे माजेल आणि ... त्यांचें हाचे स्वतःची मिळेल असा नी... खरीदी दिली माझेंही ध... चें व्रर डा. विल्सन साहेबांच्या अंगीं लाविला आहे. डा. विल्सन साहेबाविषयीं असा अविश्वास धरण्याचें कारण काय तें कळत नाहीं. हुएर्टाच्या वेळीं मेक्सिकोमध्यें मोठी बंडाळी माजली होती व त्या गडबडींत मि. मडेरो मारले गेले. तरी इंग्लंड व जर्मनी हुएर्टाची पाठच थोपटीत आहेत; आणि एकटे डा. विल्सन हे या बाबतींत वेगळे पडले आहेत. यावरून तर मेक्सिकोंतल्या हुएर्टापक्षीय पत्रांनीं डा. विल्सनवर हा दोषारोप केला नसेलना?

पूर्व आफ्रिका व हिंदी लोक.

झंजीबार व पेंबा हे प्रांत आफ्रिकेच्या पूर्व किनाऱ्यावर आहेत. इ. स. १८९० पासून हे इंग्रजांच्या ताब्यांत आले. त्यापूर्वीं त्यांवर जर्मनीचा ताबा होता. ... जर्मनी व इंग्लंड यांच्यामध्यें करार ... ते इंग्रजांना मिळाले. या प्रांताचे ... धारी नबाब खलीफा बिन हरूब हे नु... तेच ह्मणजे १९११ सालीं गादीवर बसले ... या प्रांतांचा व्यापार पुष्कळसा हिंदुस्थानाशीं असल्यामुळें त्या प्रांताशीं हिंदी लोकांच्या हिताहिताचा विशेष संबंध ... आतां अशी बातमी फैलावली आहे ... ब्रिटिश सरकारच्या मनांत हा प्रांत ... आफ्रिकेंतल्या प्रोटेक्टेड स्टेट्शीं जोडाव... आहे. पण त्या स्टेटसमध्यें गोऱ्या लोकां... प्राबल्य असल्यामुळें त्या प्रांताशीं ... आल्यास दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी ... प्रमाणें आपली दुर्दशा होईल अशी ... तेथील हिंदी लोकांना साहजिकपणें ... लागली आहे; आणि ह्मणून त्यांनीं त... न करण्याबद्दल वसाहतसरकारला नम्रपणा... अर्ज केला आहे. दक्षिण आफ्रिकेंतले गो... वसाहतवाले हिंदी लोकांवर कसा अन्या... याचा जुलूम करून राहिले आहेत ... वसाहत सरकारनें मध्यस्थी केली असत... ही ते गोरे लोक कसे उन्मत्तपणानें शि... जोरपणा करीत आहेत याचा अनुभ... आलाच आहे. तेव्हां आतां तरी डो... उघडून वसाहतसरकार हिंदी प्रजेच्या मा... पूर्व आफ्रिकेंतल्या गोऱ्या वसाहतवाल्याच... हातीं देण्याची चूक करणार नाहीं अ... पूर्ण उमेद आहे.

प्रेस आक्टांत

हातची ब...
कळाल...

कॉमरेड पत्राचे संपाद...
ब्यारिस्टर हे हल्लीं ...
कलकत्ता हायकोर्टाच्या ...
हेबांनीं नुकत्याच दिर व इतर ...
प्रेस आक्टाचे जे ...
स्टेट सेक्रेटरी सा... माझा मत... ...ऊन ठराव के...
स्या आक्टांत सन... नोव्हेंबर सन...
साठीं वजनदारही ...तारीनिशी व कोर्टाच...
सेक्रेटरी सा... दुर्व्यस...
गुंतले ... काढून ...
आ... पतदर्थ क... सही
...णी उसनवार A. L. हिते...
दिल्यास त्या आडिशनल डि. ज. वे...
नाहीं. हें ... जज्य वेस्ट ...
ता. ११-१०-१३ ...मन यांचे ...
नं० ८
मावत मत...

पहिन्यांची रजा दिली आहे.

७ नोव्हेंबर रोजीं सारं

ांत राजे बहादूर

गंगाधर

वस्त्रप्रावर्णाची उत्तम

यसल्यामुळें त्यांत

समजण्यांत येतें तें सुद्धां त्या कलमा खालीं शिक्षेला पात्र ठरेल. कलकत्ता हायकोर्टाचे चीफ जस्टिस सर लॅारेन्स जेन्किन्स यांच्या सारख्यांनीं ज्या कलमाचें अशा रीतीनें स्वरूप दिग्दर्शन केलें तें कलम फिरवून त्याचें स्वरूप निश्चित करण्याच्या सुचनेला कोणाही विचारी व समंजस मनुष्याची संमति मिळालीच पाहिजे असें असल्या मुळें मि॰ महमद अली यांच्या प्रयत्नास उत्तम यश लवकर प्राप्त होवो असें आह्मी इच्छितों

म्हैसूर संस्थानाशीं नवा तह

नामदार व्हाइसराय लॅार्ड हार्डिंज यांच्या उदार राजनीतीची साक्ष लोकांना दिवसें दिवस ज्यास्त पटत आहे. दिवाळीच्या सुमाराला नामदार साहेबांची स्वारी म्हैसुरास होती. तेथें श्री. महाराज साहेबांनीं त्यांना ्या मेजवानीच्या वेळीं नामदार साहे- ेे भोजनोत्तरच्या शुष्क प्रेमकथांनीं हाराज साहेबांना न गोंजारतां संस्थानच्या कायमच्या हिताची एक गोष्ट जाहिर केली. म्हैसूरचें संस्थान टिपूसुलतानाच्या मृत्यूनंतर ब्रिटिश राज्याला जोडलें होतें तें ब्रिटिशसरकारच्या कृपेनें नुकतें तीस ापूर्वीं हल्लींच्या महाराजांच्या वडिलाच्या स्वाधीन ब्रिटिश सरकारनें केलें. परत ेलें संस्थान ह्मणून म्हैसूरची योग्यता तर देशी संस्थानापेक्षां राजनीतिदृष्ट्या कमी होती. ही उणीव नामदार व्हाइसराय हार्डिंज यांच्या कृपेनें भरून निघून संस्थानाला आतां इतर संस्थानांची ता प्राप्त झाली आहे. माजी व ान महाराजांच्या कारकीर्दींत त्या संस्थानाचा कारभार शहाणपणानें, लोकहिताची दृष्टि ठेवून करण्यांत आला व ब्रिटिश सरकारविषयींची राजनिष्ठा उज्ज्वल राहिली त्याबद्द ा हें बक्षीस आहे असें वरील बातमी जाहिर करतांना नामदार साहेबांनीं सांगितलें तें इतर देशी संस्थानिकांनीं ध्यानांत घेण्यासारखें आहे. आपल्या राज्यांत ुळसे युरोपियन ऑफिसर भरले ह्मणजे आपण ब्रिटिशसरकारच्या कृपेला पात्र होऊं अशी खोटी समजूत पुष्कळ संस्थानिकांची झालेली दिसते. युरोपियन ऑफिसर किंवा देशी ऑफिसर पुष्कळ असणें ही रा कर्तृत्वाची खरी कसोटी नसून प्रजेच ेवून कारभार करणें, रा- च्या विलासांतलें लक्ष खर्च होणारा पैसा प्रजेच्या अभिवृद्धीकडे सोटी आहे ही गोष्ट रणें बोलून दाखविली म्हैसूरसंस्थानाला या ालेल्या उच्च दर्जा- आह्मी अभिनंदन

पंजाब सरकारचें आश्वासन

पंजाबांत नुकत्या कित्येक देशी ब्यांका बुडाल्या त्यावेळीं अशी एक भुमका उठली होती कीं या देशी ब्यांकावर पैशाची फार मागणी आली तेव्हां प्रेसिडेन्सी ब्यांकानें सरकारी प्रामिसरी नोटांच्या तारणावर सुद्धां सदर ब्यांकांना कर्ज देण्याचें नाकारल्यामुळें या ब्यांकाना दिवाळें काढावें लागलें. ही बातमी कितपत विश्वासनीय मानावी तें कळत नाहीं. पण निदान पुढें तरी असा प्रसंग येऊ नये ह्मणून पंजाब सरकारनें लोकांना असें आश्वासन दिलें आहे कीं यापुढें सरकारी नोटांच्या तारणावरच काय, पण खात्रीलायक अशा कोणत्याही तारणावर बंगाल ब्यांकेनें इतर ब्यांकाना कर्ज द्यावें असा हुकुम सोडण्यांत आला आहे. सरकारची पुष्कळ रोकड सदर ब्यांकेपाशीं असल्यामुळें अशा आणीबाणीच्या वेळीं या रोकडीचा उपयोग देशी ब्यांकाना साह्य करण्याचे कामीं करण्यांत येईल. सरकार देशी उद्योगांना मदत करण्यास उत्सुक आहे हें यावरून दिसून येईल. परवाच्या प्रसंगीं आणीबाणीच्या वेळीं सरकारनें हा हुकुम सोडला असता तर केवढा अनर्थ टळला असता!

उर्दू साहित्याची प्रगति.

कलकत्त्याच्या ' बंगाली ' पत्राचा पंजाबी बातमीदार लिहितो कीं अलीकडे उर्दू साहित्य प्रगतीच्या मार्गांत झपाट्यानें पुढें पाऊल टाकीत चाललें आहे. देशी भाषाची उन्नति इच्छिणारास ही बातमी ऐकून आनंद वाटल्य वांचून राहणार नाहीं. पंजाबात शिक्षणाचा प्रसार महाराष्ट्राच्या मानानें बराच कमी असतां तिकडे उर्दू पुस्तकांचा खप जोरानें होत आहे हें ऐकून आश्चर्य वाटतें. सदर बातमीदार लिहितो कीं एखाद्या नामांकित लेखकानें एखादें लहानसें उर्दू चोपडें छापलें तरी त्याच्या हजारों प्रति हां हां ह्मणतात अशी स्थिति तिकडे प्राप्त झाली आहे. साहित्यविषयक प्रगतीचें दुसरें एक लक्षण ही दृग्गोचर होत आहे. उर्दू भाषेंत वि े ठाले ग्रंथही रचिले जात तें. झंगसियाल पत्राचे संपादक लाला बंकेंदयाल हे जगाचा इतिहास लिहीत आहेत. ' अर्जुन ' पत्राचे संपादकांनीं हिंदुस्थानांतल्या ४० ठळक प्राचीन स्त्रीपुरुषाची विस्तृत चरित्रें लिहिण्याचें योजिलें आहे. आह्मांस लिहिण्यास अभिमान वाटतो कीं महाराष्ट्रग्रंथकाराचाही योग्य सन्मान उर्दू लेखकाकडून होत आहे. ' आनंदा ' चे संपादक रा. आपटे यांनीं पंचवीस वर्षांपूर्वीं लिहिलेल्या अशोक चरित्राची दुसरी आवृत्ति काढण्याचा योग महाराष्ट्रात आला नाहीं व डे॰ व्ह॰ दा॰ सोसायटीनें या परिश्रमपूर्वक लिहिलेल्या पुस्तकाबद्दल रा. आपटे यास जंगी ह्मणजे ३० रुपयांचें इनाम देऊं केलें, पण सोसायटीचें हें जंगी उत्तेजन घेण्याचें रा. आपटे यांनीं नाकारलें. त्याच मराठी पुढें गुजराथी भाषांतर करणारास ्किळर सोसायटीनें दोनशे रुपये व त्याच पुस्तकाची कानडी ापांतरें नुकतींच झालीं

यव

नो॰

तेथील हट लेख

टरीएट महेनें

खानबहादूर

ए. अ. क. उमराव

त्या तारखेपासून आजारीप

त. उर्दू भाषा निरनिराळ्या देशी भाषांतल्या उत्तमोत्तम ग्रंथाचा आपल्या वाङ्मयांत समावेश करून घेत आहे हें पाहून आह्मांस संतोष होतो आणि त्याबरोबरच डे॰ व्ह॰ दा॰ सोसायटीसारख्या संस्थेच्या गाजरपारखीपणाबद्दलही कौतुक करावेंसें वाटतें.

पत्रव्यवहार

आकोलेकरास जाहिर नम्र विनंती.

रा. रा. संपादक वऱ्हाडसमाचार यांस—

पत्रकर्ते महाराज! दक्षिण आफ्रिकेंत आपल्या देशबंधूंचा अमानुष छळ सुरू असलेला व त्याच्या प्रतिकारार्थ आपल्या देशबंधूंनीं चालविलेली अप्रत्यक्ष प्रतिकाराची चळवळ आपल्यास व आपल्या येथील शिक्षित लोकांस पूर्ण माहीत आहेच.

बॅ. गांधी हे ह्या चळवळीचे पुरस्कर्ते असून त्यांना आज तेथें ह्या पवित्र कामीं सहाय्य करणारे हजारो लोक असून बॅरिस्टर साहेबांना व त्याच्या कित्येक अनुयायांना आज तुरंगवास सोसावा लागत आहे. त्यांतल्या त्यांत अत्यंत प्रशंसनीय व अभिमानाची गोष्ट ह्मटली ह्मणजे आपल्या तेथील देशबंधूंच्या स्त्रियांही ह्या पवित्र चळवळींत प्रामुख्यानें काम करीत असून आपआपल्या लहान लहान अर्भकासह तुरुंगवास सोसण्यास तत्पर झाल्या आहेत.

वस्तुतः पाहतां आमच्या सार्वभौम सरकारच्या राज्यांत आह्मा हिंदी लोकांस कोठेही समानतेचे निदान मनुष्यत्वाचे हक्क असले पाहिजेत ही गो निर्विवाद होय, परंतु आह्मास आमच्या सांप्रतच्या औदासिन्याच्या व पडत्या काळात असला वाजवी दर्जा हि मिळणें दुरापास्त, हें आह्मी जाणून आमचे लोक व आमचे हिंदुस्थान सरकार आमच्या हिंदी लोकांना दक्षिण आफ्रिकेंत पाठविण्यास एकेकाळीं प्रतिकूल होतें परंतु तेथें जाऊन मुदतीचा मजुरीचा काळ संपविल्यानंतर तेथील नागरिकत्वाचे हक्क दिले जातील ह्या सार्वभौम सरकारच्या आश्वासनावर आमचे देशबंधू हळूहळू तेथें जाऊन कष्टतर मजुरीचा मुदतीचा काळ संपवून तेथें स्वतंत्र स्थाईक झाले आहेत. तेथील गोऱ्या वसाहत वाल्या लोकांना आह्मी मजूर ह्मणून पाहिजे परंतु स्वतंत्र धंदा करून पोट भरणारे वसाहत वाले ह्मणून नकोत, व ह्मणूनच सत्तेच्या जोरावर त्यांनीं आपल्या निरुपद्रवी हिंदी बंधूवर मानव ह्मणविणाऱ्या प्रत्येक प्राण्यास चीड उत्पन्न करणारे अनेक कायदे लादले आहेत. प्रत्येक हिंदी स्त्री व पुरुष वर्षांत आल्यावर ३ पौंडाची डोईपट्टी दिली पाहिजे, त्यानीं अमुक एक वसतिस्थानीं राहूं नये, त्यानीं अमुक वर्गाच्या डब्यांतून प्रवास करूं नये, त्यानीं परवान्याशिवाय धंदे करूं नयेत, इतकेंच नव्हे तर येथील आपल्या देशबंधूंच्या धर्मपत्नींचा पत्नीत्वाचा हक्क ही मानण्यात येत नाहीं असल्यासारखे आमच्या लोकावर कदलेले निर्बंध पाहून कोण्याबरे खऱ्या हिंदी पुरुषाचें मन तळमळणार नाहीं. मौज मात्र अशी कीं बोअर-युद्ध सुरू करण्यास जीं अनेक कारणें आमच्या सार्वभौम सरकारकडून देण्यांत आलीं होता त्यांपैकीं आमच्या हिंदी प्रजेस ट्रान्सव्हाल सरकार नीट वागवीत नाहीं. हें एक कारण होतें, परंतु आज ट्रान्सव्हाल-सरकार नष्ट होऊन आमच्या सार्वभौम सरकारची सत्ता प्रस्थापित होऊन कित्येक वर्षें झालीं असतांही हिंदी प्रजेचें मात्र दुर्दैव अधिक अधिकच ओढलें जवें हें राजनीतीचें कौटिल्य आह्मा भाबड्या लोकास कसें बरे समजावें. असो, हल्लींचा काल रडगाणें गाण्याचा नाहीं. तर स्वबलावर त्यांच्याशीं झगडून पुरुषार्थ साधण्याचा आहे व ह्मणूनच ज्या हिंमतीनें ज्या टेकीनें ज्या चिकाटीनें व ज्या जोमानें आमच्या तेथील देशबांधवांनीं मनुष्यत्वास बाध आणणारे पशुतुल्य कायदे जाणूनबुजून मोडण्याची उर्फ निशस्त्र प्रतिकाराची चळवळ सुरू केली आहे तिची ती हिंमत, ती टेक, ती चिकाटी व तो जोम अखेरपर्यंत कायम ठेवण्यास आपल्या देशबंधूंना मदत करणें आपलें पवित्र कर्तव्य नव्हे असें कोण बरें ह्मणेल?

ह्या पवित्र कार्यांत हिंदूनींच मदत करावी, मुसलमानानीं करूनये अगर पार्शीनीच करावी व ख्रिस्तानीं करूनये असले हें एकदेशीय कार्य नाहीं. ह्याचें कारण दाक्षिण आफ्रिकेतील अमानुष कायदे हिंदू व मुसलमान, पार्शी व ख्रिस्ती ह्या सर्वांनाच एका जात्यानेंच भरडीत आहेत व ह्मणूनच मुंबईस सर्व धर्माच्या व सर्व जातीच्या लोकांकडून ह्या कार्यास द्रव्याची चांगली मदत होत आहे. आज आमच्या सद्यःस्थितींत आह्मास द्रव्याचीच मदत करतां येणें शक्य आहे कारण एकतर आफ्रिका देश जवळ नसल्यानें प्रत्यक्षपणें ह्या सामन्यांत सामील होण्याचें आमच्या नाशिबी नाहीं. व दुसरें दाक्षिण आफ्रिकेवर बहिष्कार घालण्याचे आपसांतील यादवीमुळें आमच्या आंवाक्याबाहेरचे आहे. द्रव्याच्या मदतीची किंमत कमी करणें बिलकुल वाजवी नाहीं कारण ह्या मदतीनें निशस्त्र प्रतिकाराची चळवळ करणाऱ्या देशबंधूंचे व देशभगिनींचे कर्ता पुरुष कैदेंत गेल्यानें जे हाल होत आहेत ते टळतील व तेथील लोकांस आपणास २८ कोटींच्या हिंदी राष्ट्राचा पूर्ण पाठिंबा आहे ही भावना दृढ होवून ते द्विगुणित शक्तीनें व जोमानें कार्य करतील. सबब सर्व वऱ्हाडकरांस मुख्यत्वें अकोलेकरांस नम्र विनंती करण्यांत येते कीं ह्या आपल्या देशबंधूंच्या न्यायाच्या, नीतीच्या व सत्याच्या चळवळीस यथाशक्ति अंतःकरण पूर्वक मदत करावी. पत्रकर्ते "महाराज" आपण ही विनंती अग्रलेखी छापण्याची कृपा करावी व ह्या कार्यार्थ एक फंड उघडून सर्वांना मदत करण्यास विनवावें. रा. साहेब रा बहादुर, खानसाहेब - खानबहादुर लोकांस त्याच प्रमाणें म्युनिसिपालिटी, लोकलबोर्ड व रेटपेअर असोसिएशनसारख्या संस्थास सभा भरविण्यास सुचवून हें कार्य मनोभावानें करण्यास आग्रह करावा. ह्या पवित्र कामीं आह्मा खालीं सह्या करणाऱ्यापासून पूर्ण मदत मिळेल ही खात्री आपण व इतरांनी

ही ठेवावी. आमचे वर्गणीचे आकडेही आपण प्रसिद्ध करावे. हल्लीं बाजारांत येथील शेटसावकार पैशाच्या दुष्काळामुळें अत्यंत हवालदील झाले आहेत ही गोष्ट खरी, तत्रापि जेवणखाण गाणेंवजावणें, दसरा, दिपवाळी, सणवार, व पोहणें, वांचणें इत्यादि गोष्टी जर सुरू आहेत तर त्यांत ही गोष्ट देखील सहज होण्यासारखी आहे.

सरतेशेवटीं सर्वांची क्षमा मागून जगत्चालकानें आपल्या येथील सर्व देशबांधवांना आफ्रिकेंतील आपल्या देशबंधूंकरितां यथाशक्ति द्रव्यद्वारा मदत करण्याची बुद्धि द्यावी अशी त्या प्रभूची प्रेमयुक्त प्रार्थना करून आपणा सर्वांची आह्मी रजा घेतो.

आपले

५ मो० रा० दिगंबर

१५ रा० ब० सप्रे

५ गो० कृ० चितळे

११ प० चिं० जोगळेकर

५ शीवजी जीवनदास

२ मावजी वीरजी

५ गोकुलदास मथुरादास

५ दामोदरदास त्रिकमदास

* * *

दक्षिण आफ्रिकेंतील हिंदी लोकांच्या मदतीसाठीं कांहीं द्रव्य जमवण्यासाठीं येथील नगरवासी जनांनीं वर जें पत्र आमचेकडे पाठविलें आहे तें बरा उशीरानें पोहोचल्यामुळें या पत्रास जितकें अग्रस्थान द्यावयास पाहिजे होतें तितकें देतां आलें नाहीं. हल्लीं अलाहाबाद, उमरावती, मद्रास, पुणें, नागपूर वगैरे प्रमुख शहरांनीं हा प्रश्न आपले हातीं घेतलाच आहे. यथाशक्ति हस्तें परहस्तें या महत्कृत्यास मदत करण्यापलीकडे आपणास दुसरें कर्तव्यच राहिलें नाहीं व ज्याअर्थी कार्यक्षम मंडळींनीं हा यत्न करण्याचे आपले मनावर घेतलें आहे त्याअर्थी या उद्योगास यश येईल अशी खात्री वाटते.

संपादक व० स०

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— गत सप्ताहा प्रमाणेंच थंडीचा अंमल पूर्णपणें बसला. चंद्रप्रकाश विमल आणि आल्हादकारक असे. थोडेंथोडें दहींवर पडूं लागलें. रोगराई कसलीही नाहीं. शरदृतु जावा तसा जात आहे तुरळक ज्वराचा प्रसार आहे. पण नित्यशःच्या प्रमाणापेक्षा त्याचें रूप अधिक नाहीं.

राजश्री डब्ल्यू. जी. स्क्रेनी साहेब ए. असि. कमिशनर आकोला यांस ३ महिन्यांची हक्काची रजा देण्यांत आली आहे.

राजश्री नारायण भार्गव गाडगीळ ए. अ. कमिशनर यवतमाळ यांस उमरावतीस व राजश्री लक्ष्मण गोपाळ देशपांडे रायपूर यांस यवतमाळास बदललें.

रजेवरून परत आल्यावर राजश्री आर. ए. बी. चापमन आय. सी. एस. यवतमाळास डेप्युटी कमिशनर होतील व तेथील डेपुटीकमिशनर रा. उइल्सन सेक्रेटरीएट मध्यें स्पेशल ड्यूटीवर जातील.

खानबहादूर हाफिज महम्मद विलायतुल्ला, ए. अ. क. उमरावती यांस ते चार्ज देतील त्या तारखेपासून आजारीपणाची व हक्काची मिळून आठ महिन्यांची रजा दिली आहे.

शुक्रवार ता. ७ नोव्हेंबर रोजीं सायंकाळीं नागपूर टाऊन हालांत राजे बहादूर रघुजीराव भोसले आणि सर गंगाधरराव चिटणीस यांच्या अध्यक्षतेखालीं कुमारी बाई डाक्टर नागूबाई जोशी यांचें नागपूरकरांनीं अंतःकरण पूर्वक अभिनंदन केलें. उशीराकां होईना पण नागपूरकरांनीं ही गुण ग्राहकता दाखविली याबद्दल आह्मांस आनंद वाटतो.

अमृतसराजवळ गुमताल नावाचें एक गांव आहे. तेथें एक जुनी विहीर सापडली आहे. या विहिरीचें पाणी प्याल्यानें कसलाही ज्वर येत असल्यास तो जातो. एक हात लांब आणि ६ हात रुंद ही विहीर आहे. चांगली बांधलेली असून विहीरीवर दुर्बोध पुसट लेखही आहे. जमीनींत अनेक द्रव्यें असतात. या विहीरीस जें पाणी येतें तें ज्वरोत्पादक जंतूचा नाश करते.

व्यापाऱ्यांस मदत— हल्लीं व्यांकाना जी स्थिती प्राप्त झाली आहे तींतून सोडविण्याकरितां सरकारी प्रेसिडेन्सी व्यांका मधून जी शिलक रकम आहे तींतील कांहीं भाग थोड्यावेळाकरितां देण्याचा सरकारचा इरादा आहे. येथील सरकारी व्यांकांतील शिल्क दूर देशीं जात असे ती येथील लोकांच्या कामीं लागल्यास एत्तद्देशीय व्यांकवाल्यांना मोठें साह्य होईल.

धूमकेतूचें दर्शन— सन १८९२ मध्यें वेस्टफॉल नामक धूमकेतू उगवत असे. तो या वर्षीं पुनः दिसेल असें ज्योतिषांनीं वर्तवले होतें. तारीख २७ सप्टेंबरला प्रोफेसर हुस्सीस हा अमेरिकेंत दिसला. या महिन्यांत तो दुर्बिणीनें दिसेल. ज्योतिर्विदांनीं इकडे लक्ष द्यावें.

तोफेसारखा आवाज— भूकंपाच्या धक्क्या प्रमाणें धक्का लागून तोफेच्या आवाजा प्रमाणें आवाज गेल्या ९ तारखेला दिवसा २ वाजण्याच्या सुमाराला चितोडे, करेगाव व हिंगणें इत्यादि गांवामधून ऐकूं आल्याचें वर्तमान कळतें.

जाहीर नोटीस

या जाहिर नोटीसीनें सर्वत्र लोकांस आणि सोनी मर्द शामजी पाटील ढोकणे व सारजी मर्द गंगाराम तोरखेड यांनाः-

खालीं सही करणार याजकडून कळविण्यांत येतें कीं, मी स्वतः स्वसंपादित मिळविलेली स्थावर जंगम जी इस्टेट आहे तीचे मृत्युपत्र माझा वृद्धापकाळ झाला त्या मुळें आणि माझी इच्छा कोणत्या तरी क्षेत्रास जावे अशी इच्छा झाली ह्मणून मी तारीख २१ एप्रील सन १९११ इसवी रोजीं मृत्युपत्र लिहीलें होतें आणि ते तारीख २२ एप्रील सन १९११ ईसवी रोजीं राजिस्टर मी जीवंत आहे तो पावेतों माझी मालकी ठेवून राजिस्टर केलें होतें आणि नंतर रामेश्वरास निघून गेलो होतों. तेथून परत आल्यावर माझे मनात कांहीं निराळा विचार ठरल्यामुळें मी वरील तारखेचे मृत्युपत्र रद्द केलें आहे आणि तुमचा हक्क रद्द केला आहे आणि आतां माझी तिसरी मुलगी तानी मर्द मारोती कुणबी चांभेरे रा. सवंदळ ता० आकोट इचामुलगा चंद्रभान हा माझ्या वृद्धाप काळांत खाण्यापिण्याची व वस्त्रप्रावर्णाची उत्तम प्रकारें तरतूद ठेवीत असल्यामुळें त्यांत माझ्या मालकीचा स्वसंपादीत कुल सर्व स्थावर जंगम इस्टेट तारीख ७ फेब्रुवारी सन १९१२ ईसवी रोजीं बक्षीस दिली आहे व त्याचें कबज्यांत दिली आहे व बक्षीसपत्र रजिस्टर केलें आहे आतां या इस्टेटीवर माझे हयातींत व माझे मरणा. नंतर कोणाचाही कोणतेंही प्रकारें हक्क नाहीं येवढेंच नाहीं तर मी जें मृत्युपत्र वरील तारखेस केलें होतें त्याच्या आधारें वरील दोन मुलींनीं कोणास कोणतेही प्रकारचा लेख करून दिला असल्यास तो कायद्यानें रद्द समजला जाईल कारण मृत्यु पत्रांत मी माझी मालकी कायम ठेवीली होती व मुलीला हक्क व कबज्या दिला नव्हता ही ईस्टेट माझी स्वसंपादित असल्यामुळें इजवर माझा भाउबंदाचा हक्क नाहीं ही जाहीर नोटीस दिली मुक्काम आकोला तारीख ७।११-१९१३ कळावे.

सही

शामजी वा॥ पुंजाजी गोरे रा. सवंदळ ता० आकोट निशानी खु. हातचा आंगठा

नो. नं. १६

जाहिरात

सर्वत्र लोकास खालीं सही करणार इसम रा. सिरपुरः- याज कडून कळविले जाते कीं आमचा कुलमुखत्यार नामें रामनुजदास गुरु बजरंगदास महंत संस्थान रामचंद्र मठ वाशीम याजला सरकारी कामे व जाहागिरी संबंधी देखरेख करण्यास मुखत्यार नेमुन मुखत्यार पत्र नोंदलें होतें परंतु सदरहु इसम आमचे इच्छेप्रमाणें वागत नसल्यामुळें त्याचें कुलमुखत्यार पत्र या जाहिरातीनें काढून घेऊन सर्व अधिकार काढून घेतले व ता० २२-६-८८ चे मुखत्यारपत्र रद्द केलें आहे सबब यापुढें सदरहु इसमाशी कोणी देवघेव अगर कोणताही संबंध व्यवहार करील तर तो आम्हास लागू पडणार नाहीं व आह्मी जबाबदार धरले जाणार नाहीं कळावें ता० ९-११-१३ ई द० खंडेराव उमेदवार

सही

लालदास गुरु रामदास द० खु० महागिरिदार सिरपुर

नो नं- १७

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस ह्मणजे सावकारलोक व गांवकरीलोक याहास—

आमचे तीर्थरूप नामें रामचंद्र सखाराम संगारे राहणार पिंपळगांवकाळे ता. जळगांव जि. बुलढाणा येथें सुमारें १५ वर्षांपासून त्यांचे जवळ पोसवण असोन ते व वरील आमचे तीर्थरूप राहात आहेत. त्यांनीं त्यांची मिळविलेली इस्टेट वरील पोसवण इजला खरीदी दिली व मी त्यांचे मधून अलग राहत असून मी स्वतः स्थावर जंगम इस्टेट मिळविली आहे. तरी माझे इस्टेटीवर रामचंद्र सखाराम संगारे यांचा मुळीच हक्क नाहीं. त्याहांचे स्वतःची इस्टेट होती ती त्यांनीं खरीदी दिली आहे. त्यामध्यें त्यांनीं माझेंही धान्यांचे व्रर खरेदी दिलें आहे. तर आतां जाहीरा[त] कळविले जाते कीं स्थावर जंगम इस्टे[ट] मुळीच रामचंद्र सखाराम यांचा हक्क ना[हीं] तसेंच त्यांचें कर्मा बद्दलही मी जबाब[दार] नाहीं. करितां जाहिरातीनें कळविलें [आहे] ही जाहिरात लिहून दिली सही ता. ६।११।[१३]

सही.

गोपाळ रामचंद्र संगारे पिंपळगां[व]

नो. नं. १८

नोटीस

रा. रा. बिंद्रालाल कालीदीन क[लाल] रा. पहुरजिरे ता. खामगांव यां[स]

उमेदी मर्द हरीप्रसाद कलाल राह[णार] सुनगांव तालुके जळगांव हिजकडून नो[टीस] देण्यांत येते कीं, तुह्माला मी आ[...] तर्फे १६-६-१९०९ रोजीं मुकत्या[रपत्र] दिलें होतें तें आजपासून रद्द केलें [...] तुह्मी आपल्या मुलाच्या नांवानें मजप[...] माझ्या बहिणीपासून तावे गहाणखत[...] रुपयांचे घेतले त्यापैकीं रुपये [...] दोन हजार तुह्माला रा. मोतीलाल गंगा[दीन] कलाल यांचे मार्फत दिले त्याची पा[वती] ही अद्याप तुह्मी पाठविली नाहीं. याशिवाय सुमारें दोन हजार रुपये [...] तीचे दस्ताऐवज, कर्जरोखे, भाडेपट्टे रुजू व[...] कांजूड येथील पेवांतील ज्वारी, कडब[...] माल तुमचे स्वाधीन आह्मी केला, [...] हिशोबही तुह्मी अद्याप आह्माला [...] नाहीं. व आमचे बहिणी जवळून [...] एक खरेदीखत करून घेतल्याचें [...] या गोष्टीवरून आमची जिनगी पच[...] आपला इरादा आहे असें दिस[...] ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवस[ांत] तुह्मी आमचा हिशोब आह्माला द्या[...] रा. मोतीलाल गंगादीन यांजकडून [...] लेल्या पैशांची पावती द्यावी [...] केल्यास तुमचेवर आह्मी [...] अर्जाची व इस्टेटीची अफरातफ[री] [...] केल्याबद्दल [...]जदारी करूं व तसें केल्याबद्दल आ[...] कोणतीही जबाबदारी राहणार नाहीं [...] ६-११-१३ आकोला

सही

उमेदी मर्द हरीप्रसाद कलाल सुनगांव तॉ० जळगांव नि[शाणी] हातची ब[...]

द हरीप्रसाद खुशाल कलाल

नो. नं. १९

जाहीर नोटीस

सर्वत्र साहू सावकार व इतर गृहस्थ

कळविण्यांत येते कीं माझा मु[लगा] [...] ठराव के[...]

मारुती हा माझे मन[...] नोव्हेंबर सन

व त्याला दुर्व्यसनही [...] तारीनिशी व कोर्टाच[...]

जले आहे. त्या दुर्व्यस[...]

इसमाचें कर्ज काढू[न]

करील पतदर्थ क[...] सही

कोणी उसनवार A. L. हिते[...]

दिल्यास त्या आडिशनल डि. ज. वे[...]

नाहीं. हें डिस्ट्रीक्ट जज्य वेस्ट

ता- ११-१३ बन यांचे [...]

नो० नं० ८

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

हा सार्सापारिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाणः-- डॉ. गौतमराव केशव

५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

ने० नं० १०

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वाचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूर-देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मास सहज मिळूं शकतील. अमुक काम होईल किंवा कसें? अमुक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थांच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगैरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः —

साध्या कांचेचा रु. २-९
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३ ९
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६
} प्रत्येक पोस्टेज सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई बावजीभाई पटेल मु०

करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं० १४

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ५ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टि-फिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० ११

नोटीस.

नोटीस बेशमी सोनाजी निंबाजी कुंभार ...हणार गिरोली ता० मंगरूळपीर यांस — ...ली सही करणारी नोटीस देते कीं ...ी पूर्वी तुह्माला नोटीस केली होती तरी ...ह्मी मला नेलें नाहीं. त्यावर पंचानें पुनः ...ुह्माला शोधून आणून तुमचे हवाली ...ला केलें मी तुमचे बरोबर तुमचे गांवीं ...त असतांना पुनः तुह्मी मला टाकून ...ळून गेलां, तरी आतांही तुह्मास ...णें असल्यास नोटीस पावल्यापासून ८ ...ांत खावटीचे पैसे व नोटीशीचा खर्च ... घेऊन जावे नाहींपेक्षां ...नर हीच फारकती सम-... घरठाव करीन. मग ... माझेशीं गंधर्व करणारा-...दावा चालणार नाहीं

...।१३

...नी आंगठा

...जी कुंभार रा०

...नापूर हिचा खुद

नोटीस

जानजी कुकाजी वावोळे जात कुणबी रा. पहूरजिरे ता. खामगांव यांस—

खाली सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते की मौजे पहूर ता. खामगांव येथील शेत सर्वे नंबर ३८४ एकर ११ गुंठे ८१७ आकार रुपये १२८८ याचे खाते खुद्द माझे नांवे असून यांत तुमचा एकाद्वितियांश हिस्सा आहे. सदहू शेताचा निम्मे वायदा मी देतों व निम्मे तुह्मी मागे देत आले हल्लीं चार वर्षापूर्वी पासून ह्मणजे सन १९०८ साल ते सन १९१२ पर्यंत चार वर्षांचा वायदा तुह्मी आपले हिस्याचा रकम रुपये २५ पंचवीस दिले नाहींत. तो सालीम वायदा ४ वर्षांचा मी भरला आहे कारितां या नोटिसीनें कळवितो कीं सदहू रुपये २५ व्याजासुद्धां चुकते करून आमची पावती घ्यावी. तसें न केल्यास दिवाणींत दावा करून रकम भरून घेतली जाईल. ता. ११-११-१३

सही

भगवान रंभाजी झाडोकार द० खु०

नो. नं. १३

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPANY

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through deceasr of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N. 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख २४ माहे नोव्हेंबर सन १९१३ इ० अंक ४५

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खाली दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

टेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या **आकोले आणि उमरावती** येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{3}{4}$ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. Phillips. एजंट
नो० नं० २

तीनच दिवसांत गुण

खरूज गजकर्ण, खरडा, फोड आग पैग, जखम, खाजून आग व पाणी सुटणें चांद्या, इसब, नायटा, बद, व्रग, नासूर उपदंश, गळव, भद, यांवर आमचे मलमानें येतो. हागवण कॉलरा वांति, पोटशूळ पोटांत वात धरणें, अजिर्ण, भुसट ढेकर, अमांश, दमा, खाशी, बळ येणें, पेटके पावर-कापूर, शोप, पुदीना पेपरमींट, धने, अजवान, हिंग, सुंठ, यांचे अर्क ५ मिनिटांत गुण देऊन ८ दिवसांत पूर्ण फायदा करितात. उन्हाळी, परमा, गरमी, चहा व विडीपासून आतप, मुत्रकृच्छ ऊन लागणें यावर दवणा, रेवाचिनी, मंजिष्ट यांचे अर्क ४ दिवसांत फायदा किंमत ८ आणे. मेंथालार्क किं. ४ आणे वि खु. पत्रद्वारें.
क्या. फुकट.
व्ही. आर. मुळे नांदुरा.
जी. आय. पी.

नो० नं० ३

धी प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षांचें भांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यापैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढलें नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा (६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९५०००) पंचाण्णव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बरेच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरूं होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरूं होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागिदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आतां भाग घेणारांनीं रक्कम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वीचे भागिदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येत आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेजरर्स आणि एजंटस

नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नाटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ति रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रेनाईट नोट पेपर्स व त्यच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ८८ व्हीपीनें ०१२ दोन्ही मिळून किंमत रु १ व्हीपीनें रु० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ५

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १०८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ६

जर्णोद्धार

वाडेगाव ता० बाळापूर येथील पांडुरंगाचें मंदीराचें काम जनाश्रयावर झालें व अर्धे होणें आहे. सदरहू या वर्षी न झाल्यास झालेलेंहीं फुकट जाणार! तरी या पुण्यक सर्वांनीं द्रव्यद्वारें हातभार लावावा विनंती आहे. श्रीपांडुरंग भक्त ही घालविणार नाहींत अशी आशा मनीऑर्डरी द्वारें वर्गणी पाठविणें ती ख पत्यावर पाठवावी.

विक्रम मारुती पाटील रा. वा
ता. बाळा

वि. मू. मंदीरा तर्फे मागणी व गावोगांव फिरण्यास ग. नथू पाटील यांस नेमिलें आहे.

नो. नं. ७

नोटीस

किरकोळ ज्युडीशिअल मु० नं
सन

विद्यमान डिस्ट्रीक्ट जज्यसाहेब
यांचे

अर्जदार जालमासिंग वल्लद बेगरे जात रजपूत रा० कुन्हा जिल्हा उमरावती यानें अज्ञान सिंग वा। सबदलसिंग उमर '२' गणुसिंग वा। सबदलसिंग उम ही रजपूत ग. बावनबीर ता० जि. बुलढाणा या दोघा अज्ञानांच्या रांचा व इस्टेटीचा पालनकर्ता अर्ज केल्यावरून सदरहु अर्जाची व चौकशीची ता० ११ माहे १९१३ ई० रोजीं नेमिली अहे अशी नोटीस देण्यांत येत आहे रहु अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर कांहीं तक्रार करणे असेल त जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार ज्या वकीलास योग्य माहितगा व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालां देण्यास जो समर्थ असेल किंवा अ सवालांचा जबाब देऊं शकेल अ दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर अ प्लिडराच्यामार्फत या कोर्टांत हज पाहिजे; आणि त्यास अशीही देण्यांत येत आहे कीं सदरहु दिवशीं तो हजर न झाल्यास त्या अर्जाची चौकशी होऊन ठराव के आज ता० ५ माहे नोव्हेंबर सन रोजीं आमच्या सहीनिशी व कोर्टाच निशी दिली.

डि. ज. शिक्का

सही
A. L. हिंदे
आडिशनल डि. ज. वे
डिस्ट्रीक्ट जज्य वेस्ट
जन यांचे

नो० नं० ८

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे.

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण सज्जंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगांची माहिती होईल किमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम

८ नंदीबागानलेन पो. साळकिया जि. हावरा.

नो० नं० ९

कौटुंबिक स्थितीतून व्यक्ति स्वातंत्र्या पर्यंत.

नं.४

(मागील अंकावरून पुढें चालू)

ति एकाच वस्तूचें प्रतिबिंब ह्मटलें जें तेंही संपूर्णच असलें पाहिजे. निरनिराळ्या व्यक्तींतील जीवात्मा प्रकृतीच्या द्वारें वेगळा वेगळा दिसतो. प्रत्येक शरीराच्या मर्यादा एकाच सूर्याचीं किरणें आहेत. एकाच अग्नीची उष्णता आहे आणि एकाच आत्म्याचे भिन्नभिन्न प्रकार आहेत. ही गोष्ट आपणास पूर्णपणें जाणत नाहीं तों पर्यंत आपण नेहमीं या गोष्टीची जाणीव ठेविली पाहिजे. असें करतां करतां आपण निःसंदेह निर्मल, आणि आत्म्याशीं एक रसात्मक बनून जाऊं या प्रकारच्या ध्येयाशीं आपलें जितकें तादात्म्य होईल तितकें आपण नैतिक, धार्मिक आणि सद्गुणी बनूं. ज्या मनुष्याला आपल्यांतील अहंभाव आणि दुसऱ्यांतील अहंभाव एकच आहे असे वाटूं लागतें त्याला आपोआप असें वाटूं लागते कीं दुसऱ्यास दुखवणें ह्मणजे आपलें आपल्यासच दुखऊन घेणें आहे. सर्वलोक व सर्वभूतसृष्टि एकाच शरीराचें अवयव आहेत अशी ज्याची खात्री होते आणि आपण व इतर सर्व भूतें मिळून एक जीव अथवा एक शरीर आहोत असा त्याचा दृढ निश्चय होतो.

ज्ञानाचें वर्णन ईशोपनिषत् ६।७ मध्यें खाली दोन श्लोकांत केलें आहेः—

यस्तु सर्वाणि भूतानि आत्मन्येवाऽनुपश्यति ।
सर्व भूतेषु चात्मानं ततो न विचिकित्सत ॥
यस्मिन् सर्वाणि भूतानि आत्मैवाभूद्विजानतः ।
तत्र को मोहः कः शोक एकत्व मनुपश्यतः ॥

भावार्थ — जो आपल्या स्वतःमध्यें सर्व वस्तूंना पाहतो आणि आपण स्वतः सर्व वस्तूमध्यें आहों (असे पाहतो) त्याला त्या वेळेपासून संशय रहात नाहीं. सर्व वस्तु जीवापासूनच झालेल्या आहेत असें जाणणाऱ्याला, ज्याला सगळीकडे एक जीवत्वच दिसतें, अज्ञान भ्रम किंवा दुःख कोठून असणार? भगवद्गीता १३।२७ पुढील आहेः—

यदा भूत पृथग्भावमेकस्थ मनुपश्यति।
तत एवच विस्तारं ब्रह्म संपद्यते तदा॥

ज्ञानाचें सर्व तत्व अत्यंतिक सुखावर उभारलेलें आहे. अत्यंतिकसुख ह्मणजे आपण आपल्या सभोंवार जितक्या ह्मणून वस्तु पहातों त्या सर्वांत आणि आपल्यांत एकोपा अथवा सलोखा अथवा एकपणा असला पाहिजे. सुख ह्मणजेच प्रत्येकाचें कल्याण ह्मणजेच भिन्नभिन्न दिसणाऱ्या सर्व वस्तुंना एक मानून किंवा ओळखून त्यांचा सर्व शक्तिमानाबरोबर जो संबंध आहे तो जाणणें. सर्व सहाही दर्शनांमध्यें तरी हेंच मनुष्याच्या आयुष्याचें अंतिम ध्येय सांगितलें आहे. प्रत्येकानें हें तत्व पूर्णपणें समजून घेऊन अगदीं स्पष्टपणें याचा अनुभव घेतला पाहिजे. नैतिक शिक्षणानें अत्यंतिक आणि सार्वत्रिक सुखाचा उदय होतो. सुखाचा अर्थ इंद्रियांना होणारीं क्षणिक सुखें अथवा मनाला होणारीं कांहीं काळपर्यंत टिकणारीं सुखें नाहींत. बाह्य वस्तु वर आपली सत्ता आहे ह्मणून त्या सत्तेपासून जें सुख होतें तेंही नाहीं. सुख फार गूढ अंतःकरण तत्वाला भेदणारें आणि त्याचा रस कधींही बदलत नाहीं अशा प्रकारचें असतें. तें पूर्ण एकोप्याशिवाय कधींच मिळणें शक्य नाहीं. या एक जीवत्वालाच सुख ह्मणतात.

अपूर्ण

देवयानी अर्थांत विद्यासाधन.

लेखक कृष्णाजी हरी दिक्षित. मिळण्याचा पत्ताः- डेक्कन प्रिंटिंग प्रेस पुणे. कि. १० आणे.

भारतातर्गत कचोपाख्यानावर सदरहू नाटक रचिलेलें आहे. प्रस्तुत कथानक निवडण्यास प्रस्तावनेंत कर्त्यानीं सांगितलेल्या कारणाशिवाय दुसरेंहि कारण असावें असा संशय येण्यास जागा आहे का कीं हें नाटक प्रसिद्ध होण्यापूर्वी नुकतेंच दुसरें एक नाटक ह्याच कथानकावर लिहिलें गेलें असून त्याचे प्रयोगहि झालेले आहेत.

"भरपूर हास्यरस व स्थलेस्थलीं सहज ग्रहण होतील असे मनोवेधक चुटके आणण्याचा" बुद्धिपुरःसर प्रयत्न केल्यामुळें पुष्कळ ठिकाणीं अस्वाभाविक वाक्यरचना व शद्बांच्या अर्थाची ओढाताण करावी लागली आहे. त्या मुळें पुस्तकांतील भाषेस अलंकारानीं सौंदर्य येण्याऐवजीं ती कृत्रिमता व अधमशद्बालंकार इत्यादिकांनीं दुष्ट झाली आहे. उ. (पान२) नाच त्यावरील कोटि. ह्यांत कांहीं विशेष कल्पकता नसून "वर्तनाला ना-च ह्मणणार" ही वाक्य रचनाहि ओढाताणीची आहे. कारण शुक्राचार्य शिष्य विनोद ह्यास आश्रमवासी कुमारिकांच्या वर्तनाविषयीं नापसंती दाखवावयाची होती तो भाव सदर वाक्य रचनेनें स्वाभाविक रितीनें दर्शविला जात नाहीं. (पान४) कचकच ह्यावरील कोटि. (पान३२) चंग जंग तंग असले शद्ब कृत्रिमपणानें एका वाक्यांत आणण्याच्या प्रयत्नाचा लवकरच कंटाळा येतो. पांचव्या अंकांतील पहिल्या प्रवेशांत द्वयर्थी शद्ब घालून कित्येक प्रसिद्ध नाटकांच्या नावांची मालिकाच गुंफली आहे परंतु ह्यांत सुद्धां वर दर्शविलेले दोष स्पष्टपणें दिसल्याशिवाय राहत नाहींत. [पान ६९]धावती (पा. ६६)समजती असले चुकीचे शद्बप्रयोग व (पा. ४४)बहुमतानें तारि जाणार नाहीं? असले चमत्कारिक वाक्यप्रयोगाहि बरेच दाखवितां येतील. [विद्येचे हरण होणे शक्यच नाहीं परंतु विद्यासाधन झाले तरि तें बलात्कारानें होत नाहीं निदान जितके चांगले व्हावे तितके होत नाहीं हा विचार वरील दोषस्थलीं ग्रंथकर्त्यानीं मनांत वागविला असता तर अधिक बरें होतें असो.]

वर दर्शविलेले दोष वगळले असतां पुस्तकाची भाषा एकंदरींत चांगली आहे. कांहीं कोट्या विशेषतः (पान ४३-४४) वरील बहुमत व एकमत ह्यावरील कोटी फारच चांगल्या साधल्या आहेत. भारतांत वर्णन केलेला कच कर्तव्य तत्परता शौर्य धैर्य निःसीम गुरुभक्ति अत्युत्कट धर्मनिष्ठा वगैरे थोर गुणांचा मुर्तिमंत पुतळाच आहे. परंतु प्रस्तुत नाटकांतील कच ह्मणजे आधुनिक कादंबरींतील एक उतावळा नायक; ह्या पलीकडे त्याच्या वर्तणुकींत कांहीं विशेष उदात्त गुण दिसत नाहींत. पौराणिक कथानकास कादंबरींचे स्वरूप देण्यांत त्या कथानकांतील मुख्य व्यक्तीच्या उत्तम गुणांचा लोप होऊ देण्यास नको होता. प्रस्तुत नाटक वाचतां असें दिसून येईल कीं केवळ संजीवनी विद्यासाधना करिताच आलेला कच देवयानीचे दिव्य स्वरूप पाहून मोहित झाला. कचाच्या भाषणरूपानें त्याची एका दगडानें दोन फळे पाडण्याची इच्छा होती असें जरि पुस्तककर्त्यानीं एके ठिकाणीं दर्शविलें आहे तरि पहिल्यापासून कचाची भाषणें वाचली असता व देवयानी बरोबर त्यानें केलेलें वर्तन लक्ष्यांत घेतां आधुनिक कादंबरीतील एखाद्या सुंदर स्त्रीवर आषक्त झालेला उलट नायकापेक्षां कचाची योग्यता जास्त दिसत नाहीं. (पहा पानें. २६. ३०, ३७, ४०, ७१, ७४, ८०,) महाभारतांतील आख्यानांत कचानें देवयानीची एकनिष्ठपणें सेवा केल्याचे आढळतें परंतु रात्रीं अपरात्रीं एकांत पाहून तिचे चुंबन घेणें, किंवा शुक्राचार्यांचे समोर ती बसली असतां तिच्या सौंदर्याकडे टक लावून पाहून शृंगार रसाच्या मिटक्या मारणें असले प्रकार आढळत नाहींत.

आतां कोणी असें ह्मणतील कीं प्रस्तुत नाटक ह्मणजे इतिहास कथन नसून त्यांतील उदात्त तत्वें सोप्या मनोरंजक व आकर्षक रितीनें बहुजनसमाजाच्या मनांत बिंबविण्याचा प्रयत्न होय आणि ह्मणून नाटककर्त्यास मूळ कथानकांत उचित ते फेरफार करण्यास हरकत नाहीं. ही गोष्ट खरी आहे परंतु मूळांतील उदात्त तत्वें शिकविण्याकरितां फेरफार केरणें वेगळें आणि फेरफार करता करता मूळातील उदात्त कल्पना मुळीच नाहींशा करणें हें वेगळें.

येथपर्यंत आपण 'कच' ह्या भुमिकेविषयीं विचार केला. आतां सदर नाटकावरून जर कोणी पूर्वकालीन विद्यापीठाविषयीं विचार करूं लागला तर त्याच्या डोळ्यापुढें मोठें विलक्षण चित्र उभें रहातें. गुरुगृहीं विद्या शिकण्याकरितां जमलेल्या विद्यार्थ्यांचें व कुमारिकाचे एकमेकाबरोबर निरंकुशवर्तन, त्याना रात्रीं अपरात्रीं एकांतांत गांठ घेण्याची व अशा प्रसंगीं आपल्या मनोविकाराना पूर्ण मोकळीक देऊन तदनुरुप उच्चार व आचार करण्याची मुभा, आश्रमांत वनभोजनाच्या निमित्तानें प्रतस्थ राहून विद्या शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांनीं दारू पिऊन केलेला गोंधळ इत्यादि प्रकारांचीं वर्णनें वाचलीं ह्मणजे अंगास कांटा आल्याशिवाय रहात नाहीं. आर्यांना अत्यंत भूषणास्पद व अभिमानास्पद असलेल्या त्याच्या प्राचीन विद्यापीठासंबंधानें असला किळसवाणा मजकूर लिहून तद्वारा अर्वाचीन जनसमूहाचें मनोरंजन करून त्याला उदात्त तत्वें शिकवूं पहाणाऱ्या ह्या लेखकाची खरोखर धन्य होय!

दुसऱ्या अंकाच्या दुसऱ्या प्रवेशांत मद्यपान चांगलें कीं वाईट ह्यां विषयीं थोडासा वादविवाद दिला आहे त्याचा निष्कर्ष मद्यपान सर्वथैव निंद्य व त्याज्य आहे असा दाखवावयास पाहिजे होता. परंतु प्रस्तुत नाटकांत वादविवादानें तसा निष्कर्ष सिद्ध करून दाखविला नाहीं इतकेंच नव्हे तर ज्यानें त्यानें आपापल्या आवडी निवडी प्रमाणें वागावें ह्यावरहि ग्रंथकर्त्यानीं समर्पक उत्तर दिलेलें नाहीं. त्याचा एकंदर परिणाम असा झाला आहे कीं मद्याविरुद्ध वाचकांचा ग्रह जितका जोराचा झाला पाहिजे तसा होत नाहीं.

सारांश मूळ कथानक वाचून मनावर जे उत्तम परिणाम होतात त्याच्या अल्पांशानेंहि प्रस्तुत नाटक वाचून होत नाहींत इतकेंच नव्हें तर पाश्चात्य संस्कृतीचा पगडा मनावर बसल्यामुळें मूळच्या आख्यानास जें सोंग देण्यांत आले आहे तें अगदीं विचित्र असून त्यापासून प्राचीन काळचे आर्यांचे गुरु त्यांचे आश्रम शिष्य व त्यांची शिस्त .इत्यादि गोष्टींविषयीं विनाकारण अनादरबुद्धि मात्र उत्पन्न होण्याचा संभव आहे.

वर दाखविलेले सर्व दोष एका विशिष्ट प्रकारचेच आहेत. ते वगळले असतां नाटक एकंदरीनें बरें साधलें आहे. शर्मिष्ठा व देवयानी या दोघींचाहि कचाविषयीं अभिलाष व एकमेकींविषयीं हेवा आणि वृषपर्वा राक्षसानें देवयानीच्या मनांत उत्पन्न केलेला संशय हे प्रवेश स्त्रीस्वभावास अगदीं अनुरूप असून चांगले साधले आहेत. त्याचप्रमाणें वृषपर्व्याशीं कचाचें धीरोदात्त भाषण ऐहिक सुखाविषयीं त्याची उदासीनता व मृत्युविषयीं बेपर्वाई व अखेरीस केवळ धर्मावर नजर देऊन कचानें देवयानीचा केलेला त्याग इत्यादि प्रकरणेंहि बरीं आहेत.

वऱ्हाडसमाचार

कार्तिक वद्य ११ शके १८३५ प्रमादी

हिंदुस्थानचा अपूर्व सन्मान.

साऱ्या जगांत अपूर्व योग्यतेचें वाङमय तयार करण्याबद्दल युरोपांत नोबल प्राइझ या नांवाचें एक पारितोषिक दरसाल देण्यांत येत असतें. हें बक्षीस एक लक्ष वीस हजार रुपयांचें आहे. पण बक्षिसाच्या रकमेपेक्षांही तें बक्षीस मिळण्याचा जो सन्मान त्याची योग्यता अधिक आहे. हें बक्षीस व हा सन्मान यंदा बंगालचे कविवर रवींद्रनाथ टागोर यांस मिळाल्याचें ऐकून एकट्या बंगाललाच काय, पण सगळ्या हिंदुस्थानाला आनंद व अभिमान वाटेल यांत शंका नाहीं. हें बक्षिस या पूर्वी मामसेन, सली, किपलिंग, व मीटरलिंक यांच्यासारख्या युरोपियन पंडितांना मिळालें होतें. या विद्वन्मालिकेंत बाबू रवींद्रनाथ यांचें नांव सामील झाल्यानें त्या मालिकेच्या श्रींत महत्वाचा भर पडेल व हिंदुस्थानची कीर्ति प्राचीन वाङमयासाठीं आजपर्यंत होती ती अर्वाचीन वाङमयानें ही कायम राखली आहे असें जगाच्या निदर्शनास येऊन देशीवाङमयाची उज्वल बाजू लोकांपुढें येईल अशा आह्मांस मोठी उमेद आहे. कविवर रवींद्र यांची काव्यप्रतिभा किती सोज्वल व जागृत आहे याचा थोडासा परिचय महाराष्ट्रवाचकांना आक्टोबर महिन्याच्या मासिक मनोरंजनानें करून दिलाच आहे. सध्याच्या अपूर्व सन्मानानें बंगाली भाषेच्या अध्ययनाविषयीं महाराष्ट्रीयांचे ठायीं अधिक उत्साह उत्पन्न होईल अशी आह्मांस आशा आहे. या संबंधांत आमच्या साहित्यपरिषदांनींही आपापलें कर्तव्य करण्यास चुकूं नये अशी आमची सूचना आहे. तें कर्तव्य हें कीं अशा त्रिखंडकीर्ति विद्वानाच्या गुणाची पारख आपणांस आहे ही गोष्ट त्यांनीं रविबाबूंना योग्य सन्मानाची पदवी देऊन लोकांच्या निदर्शनास आणावी. कलकत्ता युनिव्हर्सिटी व बंगीय साहित्यपरिषद या बाबतींत आपापलें कर्तव्य करतीलच, पण महाराष्ट्रसाहित्यपरिषदेनें ही रविबाबूंना ‘काव्यदिनमणि’ किंवा ‘सरस्वतीभूषण’ अशा अर्थाची एखादी बहुमानसूचक पदवी देऊन या बंगाली कवीविषयींचा आपला आदर व्यक्त करावा. या योगानें सन्माननीयाचा सन्मान केल्याचें श्रेय मिळून महाराष्ट्रीय व बंगाली या दोन वाङमयांतील प्रेमबंधन अधिक दृढ होईल व हें प्रेमबंधन दृढ करणें सद्यःस्थितींत अत्यंत अवश्यक कर्तव्य आहे असें आह्मांस वाटतें.

देशी संस्थानांची प्रगति.

आमचे लोक अनुकरणशील आहेत. आमचा पेषाख, आमच्या चालीरीती, आमचीं व्यसनें सर्व बाबतींत आमची हे अनुकरणशीलता होते. राज्यपद्धतींतही ती दिसावी यांत आश्चर्य नाहीं. किंबहुना आमच्या देशी संस्थानिकांनीं राज्यपद्धतींत पाश्चात्यांचे अनुकरण करावें अशी आमची मनापासून इच्छा आहे. कारण इंग्रजी राज्यपद्धतीचें अनुकरण करण्यापासून देशी संस्थानांतल्या प्रजेचें सर्वथा हितच होईल अशी आमची पूर्ण खात्री आहे. म्हैसूर व त्रावणकोर यांनीं राज्यपद्धतींत पाश्चात्यांचें अनुकरण करण्याचा प्रथम उपक्रम केला व आतां बडोदें, सांगली, बिकानेर, ग्वालेर, वगैरे कित्येक ठिकाणीं हें अनुकरण वाढत्या प्रमाणांत दिसूं लागलें आहे. म्हैसूर व त्रावणकोर यांनीं लोकसभा, सांगलीनें रयतसभा व बडोद्यानें लोकसभा स्थापून रयतेचा हात राज्यकारभाराचे कामीं अधिक शिरकावून घेतला आहे. हीं प्रशंसनीय उदाहरणें पाहून बिकानेरचे महाराजांनीं यंदा कायदे कौंसिलाची स्थापना केली आहे. मात्र केवळ ही बातमी वाचून आमच्या मनाचें समाधान होत नाहीं. कारण कित्येक देशी संस्थानें आह्मांस माहित आहेत कीं त्यांनीं पाश्चात्य राज्यपद्धतींतले सर्व उत्कृष्ट नमुने नांवाला मात्र आपले राज्यांत ठेविले आहेत, पण त्या सुधारलेल्या संस्थांचें खरें रहस्य आपल्या राज्यपद्धतींत दृष्टोत्पत्तीस न दिसूं देण्याची पूर्ण खबरदारी घेतलेली आहे. म्युनिसिपालिट्या असावयाच्या, कौंसिलें असावयाचीं, सगळा बाहेरचा थाट असावयाचा, पण या सगळ्या लोकांच्या नामधारी संस्थांच्या हातीं अधिकार मात्र कांहीं नसावयाचा, त्यांचीं सूत्रें संस्थानिकांनीं आपल्या मुठींत आवळून धरून आपली मान झुकेल त्या दिशेला या संस्थांच्या मेंबरांच्या माना झुकतील अशी यांत्रिक योजना पूर्ण खबरदारी पूर्वक करून ठेवावयाची, असें केल्यामुळें या संस्थांपासून लोकांना खरोखर उपयोग तर कांहीं होत नाहींच, उलट त्यांची स्वतंत्रता व नितीमत्ता यांना मात्र जखडून टाकलें आहे. बिकानेर संस्थानच्या अंतःस्थितीची आह्मांस माहिती नाहीं. त्यामुळें तेथें नवीन स्थापन झालेल्या कायदे कौंसिलाचीं खरीं सूत्रें कोणाच्या हातांत आहेत हें समजल्या खेरीज ही संस्था नवीन अस्तित्वांत आली येवढ्या गोष्टी वरून त्या संस्थानिकाचें अभिनंदन आमच्यानें करवत नाहीं. पाश्चात्यांच्या लोकतंत्रपद्धतीचें खरें रहस्य समजून बिकानरचे महाराज जर स्वतःच्या अधिकाराचा कांही अंश लोकांना देण्याला तयार झाले असतील तर तो त्यांचा खरा स्वार्थत्याग समजून त्यांचें आह्मी मोठ्या उत्साहानें अभिनंदन करूं. पण जर उलट प्रकार असेल, आणि लोकांचें नांव पुढें करून आपला अधिकार लोकांवर दृढ करण्याची आणि पुनः ब्रिटिशसरकारपाशीं व एकंदरदेशांत आपली प्रगतिपरता दाखविण्याची ही एक युक्ति ह्मणूनच कायदेकौंसिल स्थापण्याचें एक सोंग केलें असेल तर हें त्यांचें कृत्य अत्यंत गर्ह्य समजण्यांत येईल हें लिहिण्यास आह्मांस अत्यंत खेद वाटतो पण आह्मी तरी काय करावें! आमच्या संस्थानिकांना शुष्क देखावा करण्याची व फुकटफाकट बडेजाव करून घेण्याची जी दुष्ट संवय अलीकडे जडत चालली आहे तिच्यामुळें एखाद्या चांगल्या संस्थानिकच्या खऱ्या कळकळीनें केलेल्या सुधारणेविषयींसुद्धां मनाची प्रथम प्रवृत्ती साशंकतेची होते.

पोलीस रिपोर्ट

सन १९१२ सालाबद्दलचा मध्यप्रांत व वऱ्हाड येथील पोलीस खात्याचा रिपोर्ट अनेक दृष्टीनें अत्यंत महत्वाचा आहे व ज्या रितीनें त्या रिपोर्टाची बारीक तपासणी ना० चीफकामिशनर साहेबांनीं केली आहे ती लक्षांत घेतली असतां या खात्याच्या सुधारणेकडे सरकारी अधिकाऱ्यांचें किती लक्ष आहे त्याची खात्री पटण्यासारखी आहे. गेल्या सालीं दृष्टोत्पत्तीस आलेल्या गुन्ह्यांची संख्या वाढलेली दिसते खरी, पण ही शोचनीय गोष्ट नसून उलट अभिनंदनीय गोष्ट आहे असें जें नामदार साहेबांनीं ह्मटलें आहे तें अगदीं रास्त आहे. तसेंच फिर्यादीचें नुकसान भरून देण्यासंबंधानें ५१९ व ५४५ या कलमाअन्वयें म्याजिस्ट्रेटास जो अधिकार देण्यांत आला आहे त्याचा अधिकाधिक उपयोग करण्यात यावा अशी जी नामदार साहेबांनीं इच्छा व्यक्त केली आहे तिच्याकडे म्याजिस्ट्रेटांचें लक्ष जाणें जरूर आहे. गुन्ह्याची बातमी येतांच म्याजिस्ट्रेटांनीं तत्काळ त्यांकडे लक्ष दिल्याबद्दल नामदार साहेबांनीं वऱ्हाडांतल्या म्याजिस्ट्रेटांची तारीफ केली आहे ती योग्य नाहीं असें कोण ह्मणेल? घरफोडीसारख्या मोठ्या गुन्ह्याचा तपास लागला नाहीं ह्मणजे लोकांकडून गुन्ह्यांचा तपास लावण्याचें कामीं योग्य मदत मिळत नाहीं अशी तक्रार करून आपला दोष छापविण्याची प्रवृत्ति कित्येक पोलीस आफिसराचे ठायीं दिसतें. नामदारसाहेबांनीं या प्रवृतीचा निषेध केला आहे व त्याबद्दलची सगळी जोखीम पोलिसावर टाकिली आहे तेंही वाजवी आहे. गुन्हे छपविण्यापासून आपलेंच नुकसान आहे ही गोष्ट लोकांना नकळण्याइतके ते खास मूर्ख नाहींत. गुन्हेगारांचा तपास लावून देण्याचे कामीं मदत करण्यास कोणीही समंजस मनुष्य कधीं मागें घेत नाहीं, आणि ह्मणूनच लाल्या कोलम सारखे अट्टल डाकाइती पोलिसाला सहज पकडण्यांत येतात. या बाबतींत आमच्या प्रांतात यवतमाळ व बुलडाणा या दोन जिल्ह्यांची सरकारी रिपोर्टांत केलेली तारीफ सर्वथा योग्य आहे. चोरांचा नायक रामप्रसाद याला संयुक्त प्रांतांतून पकडून आणण्याचे कामीं बुलडाणा येथील पोलीस अधिकाऱ्यांनीं दाखविलेल्या शिताफीचें सरकारी अधिकाऱ्यांकडून योग्य प्रकारें चीज होणें अवश्य आहे असें आह्मांस वाटतें. त्याचप्रमाणें गुन्हेगारांना पकडण्यांत ज्या लोकांनीं जागजागीं साह्य दिलें त्यांचा जाहिररीतीनें सन्मान होणें व त्यांना बक्षिसें देणें अशा उपायांनीं या कृत्याला उत्तेजन देण्याची ही अवश्यकता दिसते. सारांश, यंदाच्या पोलिस रिपोर्टांत आमच्या प्रांताच्या पोलिसाकडे जो प्रशंसेचा वाटा आला आहे त्याबद्दल आह्मी त्यांचें व ना. चीफ कमिशनर साहेबांनीं त्यांचे गुणानुवाद गाऊन जी गुणग्राहकता दाखविली त्याबद्दल नामदारसाहेबांचें अभिनंदन करून असें इच्छितो कीं पोलिस व जनता यांच्या मधील साह्यकारिता उभयपक्षीं अशीच वाढत राहो व लोकांत शांतता व सुख हीं अधिकाधिक नांदोत.

यंदाची कांग्रेस.

ब्यांकांचीं दिवाळी व दक्षिण आफ्रिकेसंबंधाच्या हृदय विदारक बातम्या यामुळें हिंदुस्थानांतल्या सुशिक्षितांचें चित्त इतकें वेधलें गेलें आहे कीं यंदा कराची येथें भरणाऱ्या कांग्रेसकडे फारसें कोणाचें लक्षच ज[illegible]हीं. तथापि आमचे सिंधबंधू मुक[illegible]नें आपल्या देशबांधवांच्या [illegible]ारी करीत आहे हें पाहून [illegible] वाटतो. यंदाची कांग्रेस [illegible]२६।२८ दिसेंबर तीन दि[illegible]ांचशें डेलि[illegible] राहण्याची [illegible] अशी एक इमारत मिळाल्यामुळें प्रतिनिधींना थंडीच्या दिवसांत तंबूंत किंवा कच्च[illegible] इमारतींत राहण्याचा प्रसंग येणार नाह[illegible] रोजचा जेवण्याचा खर्च वनस्पत्याहा[illegible] लोकांसाठीं माणशीं दीड रुपया, दे[illegible] तऱ्हेनें पण मांसाहार करणारास [illegible] रुपये व युरोपियन तऱ्हेनें राहण[illegible] पांच रुपये ठेवण्यांत आला आहे. [illegible] बांधण्याचें काम सुरूं झालें आहे [illegible] कळतें. कराची हें स्थान मध्य[illegible] त्यामुळें यंदाच्या कांग्रेसला फारशी [illegible] जाईल हें संभवनीय दिसत नाहीं [illegible] यंदा कांग्रेस पुढें येणाऱ्या विषय[illegible] आणि आमच्या सिंधी बंधूंचें [illegible] आमंत्रण, व सर्वांत विशेष गोष्ट [illegible] कांग्रेसविषयींच्या आपल्या कर्तव्याची जा[illegible] मनांत बाळगण्याची अवश्यकता लक्षांत [illegible] ज्यांस शारीरिक व आर्थि[illegible] गोष्टींची [illegible]कूलता असेल त्यांनीं यंदा कराचीची [illegible] अवश्य करावी अशी आमची विनंति[illegible] यंदाच्या कांग्रेसपुढें चर्चेसाठीं येणाऱ्या [illegible] यांची यादी अद्याप प्रसिद्ध झाली [illegible] पण ती लवकरच होईल. यंदा हिंदुमु[illegible]मानांचे ऐक्य, देशी भांडवलाचा व [illegible]कांचा प्रश्न, दक्षिण आफ्रिकेंतल्या आ[illegible] हिंदी बांधवांविषयींचें आपलें कर्तव्य, [illegible] कित्येक अत्यंत महत्त्वाचे प्रश्न [illegible] घेतले जाणार आहेत. या विषयांवर [illegible] होऊन ठराव वगैरे होतील. पण [illegible] सर्वांपेक्षां अधिक महत्त्वाची गोष्ट [illegible] कांग्रेसचें काम संबंध वर्षभर चालावें [illegible] गतवर्षीं जी योजना पुढें आली [illegible] तिच्यासंबंधाचा विचार हा आहे. हा [illegible] यंदा होऊन कांग्रेसच्या कामाचा [illegible] चांगला आंखला जाण्याची अत्यंत [illegible]कता आहे. शिवाय प्रेस आक्टाच्या [illegible]धांत मि. महमद अली यांनीं क[illegible] हायकोर्टाकडे केलेल्या अर्जावरून अनेक गोष्टी बाहेर आल्या आहेत सरकारकडे मांडून त्या आक्टाची [illegible] करण्याविषयीं [illegible]

फार अगत्य[illegible]

हिंदुमुसल[illegible]

बंधानें [illegible]

or बर[illegible]

Vice Ch[illegible]

Akot M[illegible]

…ा प्रश्न वगैरे दुसरेही विचारांत …ासारखे अनेक प्रश्न आहेत. यंदाच्या …ेसमध्यें यांपैकीं कांहींचा तरी विचार …क अशी आशा आहे.

…ळजी वाटण्यासारखी स्थिति.

सध्या लंडनमध्यें नाणें बाजारांत पैशाची …ार टंचाई झालेली आहे. इंग्लंडच्या व्यांकेचा …र चढला आहे. सोन्याचा प्रवाह परदे…ांत जोरानें वाहत चालला आहे. पर…ट्रांना कर्ज देण्याचे करार जे इंग्रज …वकारांनीं केले आहेत ते आपल्या हातून …े पुरे होतील याची त्यांना काळजी …ली आहे. चीन, इराण, बाल्कन संस्थानें …ेथान इत्यादि देशांना न… कर्ज कसें …ेळेल ही चिंता येऊन …ली आहे. …ना इंग्लंडमध्यें न मि… पारिस …ेन, न्युयॉर्क वगैरे ठि… कर्जासाठीं वेंगाडावें लागेल … इंग्लंडाची अशी भीति … इंग्लंडच्या येऊन पडली आहे. कर्ज द्यावें तर खुद्द इंग्लंडमध्यें पैशाची …ई असल्यामुळें व्याजाचा दर भरती…ेच जाईल. अशी स्थिति असल्यामुळें …हिंदुस्थानचें पुष्कळसें सोनें इंग्लंडांत …्यामुळें ज्या पेढ्यांना स्टेटसेक्रेटरी …नीं सोनें कर्जाऊ दिलें आहे त्यांच्या …तपणाबद्दल हिंदुस्थानाला काळजी होणें स्वाभाविक आहे. तसा दुर्दै…ंग न येवो, पण आलाच आणि कांहीं पेढ्यांनीं दिवाळें काढलें …स्थान सरकारची काय स्थिति होईल …ं येत नाहीं. हिंदुस्थानचें सोनें …न ठेवण्याविषयीं हिंदुस्थानचे लोक … अट्टहास करीत आहे त्याला …च्या हल्लींच्या सांपात्तिक स्थितीनें … मिळत आहे.

…ार्षिक सरकारी कृषि परिषद् — …वसेंदिवस या परिषदेचें काम उप… मार्गदर्शी आणि संतोषजनक होत … आहे. यंदाची परिषद सरकारी …्यें ता० २१-२२ आणि तारीख …पर्यंत भरली होती. परिषदेंत वऱ्हाडी …त्वे डेप्युटी कमिशनर साहेब, शेती …चे डेपुटी डायरेक्टर क्लेस्टन साहेब …री खात्याचे अधिकारी मेजर डॉसन इत्यादि सरकारी अधिकारी शिवाय …स्ट कौंसिलचे चेअरमेन व दुसरे नियुक्त सभांचे प्रमुख मेंबर व इतर पर्यंत ठळक देशमूख आणि शेत… परिषदेस हजर होते. शेतकरी खात्यानें डिव्हिजनमध्यें यावर्षी कायकाय काम …तें शुक्रवारीं प्रथमतः समजाऊन दिलें …ाणें कामास सुरवात झाली. नंतर …चा रिपोर्ट वाचून दाखविला. अग्री…ल युनिअन आणि को ऑपरेटिव्ह सोसायटीच्या कामाचा अहवाल …ला. नंतर शनिवारीं ह्मणजे दुसरे … सकाळीं ८ वाजतां कामास सुरु…ाली. एकंदर शेतींतन काढलेली …ालीं जना… कसें तयार … होणार …कऱ्यानीं आज तागाईत असल्या खताकडे दुर्लक्ष केलें आहे. त्यांनीं हें उपयुक्त खताचें साधन वायां जाऊं देऊ नये. शेतीचीं यंत्रें कशीं काम देतात व यंत्र साह्यानें हातांनीं केलेल्या मजूरीक्षां कितीपट आणि किती सुलभ काम होतें हें समजाऊन दिलें. नंतर निरनिराळीं कापसाचीं पिकें आणि ज्वारीची पिकें जीं येथें सहज काढण्या सारखीं आहेत व शेतावर अद्याप पर्यंत उभीं आहेत तीं दाखविलीं. यांत रोझिआ कापूस वऱ्हाडांत चांगला होऊन जमीनीच्या तत्त्वांस धक्का न पोंचता शेतकऱ्यांस फायदे शीर होईल असें सप्रमाण समजून दिलें. नंतर दुपारीं पोट कमीट्याचीं कामें तपासलीं गेलीं. को ऑपरेटिव्ह क्रेडिट सोसायटीचीं कामें झपाट्यानें वाढत आहेत. त्यांच्या जवळ असावा तितका पैसा नाहीं. भांडवल उभारण्या साठीं पैसे अमानत ठेवणारांस १६ वर्षाच्या करारानें शेंकडा ६ रुपये व्याजावर डिबेंचरें काढण्याची योजना प्रायः अमलांत येईल. लोकास १६ वर्षाच्या करारानें त्यांचे जवळून दरसाल शेंकडा १५। रुपये घेण्याच्या शर्तीवर रुपये द्यावेत. ह्मणजे त्यांस १६ वर्षांत मुदलाचे शंभर आणि व्याजाचे १४४ अशी दोनशे चव्वेचाळीस रुपयांची फेड करावी लागल. १५।. पैकीं ६ अनामत करणारास व्याजा बद्दल द्यावे लागतील. ६। फेडीसाठीं जमा होतील व ती रक्कम सरकारी प्रॉमेसरी नोटांत १६ वर्षा अखेर डिबेंचरच्या फेडीसाठीं ठेवण्यांत येईल व बाकी राहिलेले रुपये ३ ज्या बँकामार्फत व्यवहार करावयाचा त्यास कामिशन ह्मणून दिले जातील. या योजनेनें रकम अमानत ठेवणारांस सर्व प्रकारची हमीच्या हमी असून त्यांचे व्याज त्यांस दरसाल मिळत जाऊन शेवटीं मूळ रक्कमही मिळेल. व्हेटरनरी सुपरिंटेंडंट साहेब यांनीं सांगितलें कीं जनावरांस विशेषतः माते ची बीमारी (Rinder Pe) होते. हा आजार संस्पर्शजन्य आहे. ज्या जनावरास साथीचे वेळीं टोंचले असेल त्यास सहसा हा आजार होत नाहीं. व झालाच तरी मृत्युचें प्रमाण शेंकडा दहाबारावर जात नाहीं. ईजिप्तमध्यें येथून १२००००० जनावरांस पुरेल इतकी लस मागऊन नेली. पंजाबांत इनअक्यूलेशन लोकप्रिय झालेलें आहे. या उदाहरणावरून आपण बिनदिक्कत इनाक्युलेशन करावें असें साहेबानीं कळकळीनें सांगितलें. कमिशनर साहेबांनीं शेतकीस प्रोत्साहन देणाऱ्यांना पदकें सनदा उत्तम रितीनें पीकें काढण्याबद्दल बक्षिसें दिलीं. तीं येणें प्रमाणें—

चांदीचें पदक

रा. रा. केशवराव जानराव दे. खामगांव

सनदा.

रा. रा. रावबा भगवंतराव देशमुख दर्यापूर.
रा. रा. जानराव बाजीराव देशमुख शिराले.
रा. रा. माधवप्रसाद पथरोट.
रा. रा. बाजाराव यशवंतराव दे. बानगांव.
रा. रा. गुलाबराव नारायणराव दे. माटरगांव
रा. रा. झिंगाजी लक्ष्मण तेली गारडगांव.
रा. रा. हसनराव गणपतराव दे. गारडगांव.
रा. रा. गोविंद बळवंत पटवारी वटवाडा.
खा. ब. एच. एम. मलक नागपूर.
रा. रा. सदाशिव अमृत बूट बोरी (सी.पी.)
रा. रा. अनंतराव मेघे बोरगांव जि. वर्धा

रोझीआ कापसा बद्दल मिळालेलीं रोख बक्षीसें.

रा. रा. दादुराम मनुराम रिसोड ५० रु.
रा. रा. जानराव बाजीराव शिराळा ३० रु.
रा. रा. कोंडाप्पा तुकारामप्पा जानेफळ १० रु.

बुरी बद्दल मिळालेलीं बक्षीसें.

रा. रा. दादुराम मनुराम रिसोड २० रु.

ज्वारी बद्दल

रा. रा. गुलाम महमदखान पिंपळगांवराजा २५
रा. रा. गणपत बापूजी पाटील आलेगांव २५

भुईमुगाबद्दल

रा. रा. गुलाम महमदखान पिंपळगांवराजा १५

दुसरीं कमी मानाचींही बक्षीसें देण्यांत आलीं. कालरोजीं जिज्ञासू प्रेक्षकांस फार्मवर असलेलीं निरनिराळीं पिकें, तीं उत्पन्न करण्याची पद्धती, यंत्रें इत्यादि दाखविण्यांत आलीं. रोझिआ कापूस आणि दोन तीन प्रकारच्या ज्वारी येथें किफायतशीर रितीनें उत्पन्न करता येण्यासारखी आहेत असें ठरलें. बर्न आणि कंपनी २६००० रुपयांच्या यंत्राचें दुकान फार्मवर आपल्या खर्चानें ठेवणार आहे. अशी दुकानानें शेतकऱ्यांस फार फायदा होईल. या फार्मसारखें दुसरें फार्म क्वचितच असेल असें परिषदेचें मत दिसून आलें

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— गत सप्ताहा प्रमाणेंच आहे.

नेमणुका— या आठवड्यांत सरकारी कामदारांच्या नेमणुकांत बदल्या वगैरे झाल्या नाहींत.

मेहरबान नामदार सर बेंजामिन साहेब बहादुर चीफ कमिशनर मध्य प्रदेश यांनीं १२ नोव्हेंबर १९१३ रोजीं नागपूर येथें विजेची रोषनाई सुरू करतेवेळीं जें भाषण केलें तें समग्र पाहण्यास आज आह्मास मिळत आहे. भाषण थोडेंच आहे पण पुष्कळ मनन करण्या सारखें आहे. कपाशीच्या मुलखामधून शेतकऱ्यांच्या सोई करितां हलक्या रेल्वे काढण्याकडे साहेब बहादूरांचें लक्ष आहे. वऱ्हाड प्रांतांत २-३ नवीन लाइनी खोलण्या करितां सर्व्हे घेण्यासाठीं साहेब बहादूरानीं मंजुरी दिली आहे. अशी रेल्वे काढण्यांत जें भांडवल गुंतेल त्यांत नुकसान होण्याचा मुळीच संभव नाहीं. वऱ्हाड प्रांत सधन तर आहे पण तेथील निर्गत मालास बाहेर जाण्या साठीं सर्व ठिकाणीं सारखी सोय नाहीं. ही सोय सर्वप्रांतास सारख्या सवलतीनें मिळेल तर शेतकऱ्यांस फायदा आहेच पण रेल्वेनांही भक्कम आणि शीघ्र फायदा मिळेल. साहेब बहादूराच्या भाषणांतील इतर भाग नागपूर शहर संबंधाचा होता.

ब्यांक कमीशन—व्यांकांच्या हल्लींच्या शोचनीय स्थितीमुळें हिंदुस्थानांतील निरनिराळ्या भागांत असलेल्या व्यांकांच्या स्थितीची चौकशी करण्यासाठीं मुंबई सरकारनें एक कमीशन नेमिलें आहे.

पुनः अत्याचार—पोष्टाच्या लखोट्यांत स्फोटकारक पदार्थ घालून पत्रें पाठविण्याचा घातुक प्रकार कलकत्याकडे पुनः सुरू झाला असें दिसतें. या अशा अत्याचारांनीं देशाचें किती नुकसान होत आहे व हें कसें बंद होतील याबद्दल आह्मीं वारंवार लिहिलेंच आहे. असे वेडेप्रकार करणारे लोक अत्यल्प असतात पण संपूर्ण देशास कलंक लावतात.

भिलांचीं गाऱ्हाणीं—पंच महाल जिल्ह्याच्या सरहद्दीवर भिल्ल लोकांचा बराच जमाव आपल्या अडचणींची दाद लागावी ह्मणून जमला होता. अशा प्रसंगीं लोक अडाणी असल्यामुळें थोडेसें कायद्याचें उल्लंघन झालें. सरकार भिल्लांची अस्वस्थता दूर करण्याचा यत्न करीत आहे.

ट्रान्सवाल प्रकर्ण—या आठवड्यांत अत्यंत उद्वेग जनक बातम्या येऊन राहिल्या आहेत. गुलामगिरीच्या अत्यंत क्रूर शिक्षांची पुनः आठवण होऊं लागली आहे. सार्वभौम सरकार अद्याप या अत्याचाराकडे काना डोळा करीत आहे. वसाहती स्वतंत्र आहेत. इतकेंच त्यांचें ह्मणणें आहे. इकडे कामावर गेलेल्या मजुरांना कामावरून जाऊं देत नाहींत. फटके वाटेल त्या मजुरावर उडविले जात आहेत. त्यांनीं संपही करूनये व प्रतिकारही करूनये. मि० गांधींसारख्या पुढाऱ्यांना फिरूनफिरून तुरुंगांत टाकीत आहेत. संपवाल्यांवर बंदुकाही सोडल्या जात आहेत. जेथें समान हक्क द्यावयाचे नाहींत असा ठरावच झाला तेथें निःशस्त्र प्रतिकाराचें तत्व तरी कोण कबूल करणार? निरपराधी निःशस्त्र हिंदू बांधव आणखी किती दिवस अशा रक्तस्त्रावकारक आणि जिवितनाशक हाल अपेष्टांत आपले दिवस कंठणार हें कळत नाहीं.

औदार्य—उमरावती जिल्ह्यांत धामणगांव येथें हास्पिटल बांधण्याकरितां सेठ फत्तेलाल, यांनीं उदार बुद्धीनें १०,००० रुपयांची देणगी दिली ह्मणून कळतें.

शिक्षा कमी केली.—बोरगांव रेलवे आघातासंबंधांत १८ महिन्यांची सक्त कैदेची शिक्षा गार्ड बेझंर्जी यांस दिली गेली होती. त्यानंतर बेझंर्जीनें अपील केलें. त्याचा निकाल जुडिशियल कमिशर ह्यांच्या कोर्टांत नुक्ताच होऊन मि. जस्टीस मित्रा ह्यांनीं ती कमी करून तेरा दिवसांची शिक्षा कायम केली.

फंड —ट्रान्सव्हालमधील आपल्या देशबांधवास अंशतः तरी साह्य मिळावें या हेतूनें गेल्या आठवड्यांत अधिक नेटानें टिकाटिकाणीं वर्गणी जमा करण्यास सुरुवात झाली आहे. मध्यप्रदेश आणि वऱ्हाडाकरिता फंड जमविणारी एक कमिटी स्थापन झाली आहे. दोन हजार रुपये रवाना झाले आहेत व रायपूर, अमरावती यवतमाळ आणि वर्धा वगैरे ठिकाणीं बरीच रक्कम जमा होऊन राहिली आहे.

NOTICE

Akot Municipality

Under section 150 (1) of the Berar Municipal Law 1886

It is hereby published for general information that the Municipal Committee of Akot have, at their special General meeting held on the 15 th october 1913 passed the draft rules under section 116 (I) (j) of the Berar Municipal Law 1886 regarding the transport of heavy loads on Municipal roads.

The copy of the proposed rules is appended. Persons interested should send in their objections or suggestions, if any, in writing, to the proposed rules, within one month from the publication of the notice, to the Committee.

After the expiry of the above period, the said draft rules will be finally considered at a special meeting and submitted to the higher authorities for sanction

G. K. Agarwala
Chairman
Akot municipality

Dated Akot
17 th November 1913

NOTICE

1 It is hereby notified that roads maintained by the Akot Municipal Committee are not intended for traffic other than vehicles on springs and the ordinary carts of the country drawn by not more than four bullocks. Heavy machinery and plant, which can not be carried in ordinary country carts or in vehicles drawn by not more than four bullocks, may not be transported along such roads except under a writteen agreement accepted by chairman or vice chairman Municipal Committee Akot, and framed in accordance with the following rules and in the form attached. In the case of a regular service of mechanical transport being sanctioned along any specified road, a special license will be issued by the local administration subject genrally to the provisions contained in there rules, such Modifications only being provided for as may be required to meet the special circumstances of each case.

2 Any person found transporting, or attempting to a transport, heavy machinary or plant, as specified above, along a Municipal road, without having entered into an agreement, or obtained a license aforesaid, shall be deemed to have trespassed on the said road and shall be proceeded against according to law:—

Rules.

1 The form of agreement attached hereto is to be signed in all cases in which it is desired to transport heavy machinery or plant, which can not be carried in a country cart, or two country carts latched together, or in vehicles drawn by not more than four bullocks, along any road in charge of the Municipal Committee.

II Application to be permitted to transport such load will ordinarily be made to the chairman or vice chairman Municipal Committee Akot not less than 21 days prior to the date on which the journey is to be commenced. In exceptional cases the chairman or vice chairman Municipal Committee Akot may accept less than 21 days notice, provided the notice given is sufficient to allow of his taking action in accordance with the provisions of rule 6 below.

Such application will contain the following information.

(1) Weight of load which it is proposed to carry (taken from railway receipt, if possible, and certified as such).

(2) Weight of lorry or other conveyance used to carry the load.

(3) Weight of engine (if any which it is intended to use for the haulage of the above load.

(4) Number of wheels on lorries and engine (if any)

(5) Diameter and width of tread of wheels of lorries and engine (if any)

(6) Route which it is inteuded to fallow and distance to be traversed, giving names of starting place and destination.

(7) Date of departure.

(8) Name and address of responsible agant who will accompany the transport.

(9) Precautionary arrangements to be adopted to prevent accidents on sharp curves, or gradients.

III The following demensions and loads are laid down as the limits to be observed:—

(1) The maximum load on any one vehicle, including the weight of the vehicle it self shall not exceed 16 tons.

(2) The diameter of wheels shall not be less than 18 inches.

(3) The distance between axles of lorries carrying weights in excess of 8 tons shall not be less than 10 feet.

(4) Under no circumstances shall the weight carried exceed ½ ton per inch of width of tyre, or the total weight on one axle exceed 11 tons

IV The following rules [illegible] be observed as to rate of progress, precantions to be taken at night, and times at which vehicles may be in motion:—

(1) The rate of haulage shall not exceed 4 miles per hour.

(2) The rate of progress of vehicles shall on the average, be not less than 10 miles a day.

(3) Vehicles shall, at night, be drawn well to one side of the road, so as to leave at least half the road way open for other traffic.

(4) All vehicles drawn up on the formation width of a road at one side shall, at night, carry 2 head lights and 2 tail lights.

(5) No vehicle shall travel between sunset and sunrise, except with the special permission of the chairman or vice chairman Municipal Committee which will only be given in special cases of emergency.

(6) A chowkidar shall remain in charge of vehicles drawn up on the side of the road between sunset and sunrise.

V The following instructions shall be observed in case of a break down:—

(1) Should a break-down occur, the owner shall be responsible for clearing his vehicles, etc off the road within 24 houres of its occurrence.

(2) The occurrence of such break-down shall be reported at once by the owner's agent to Municipal official

(3) Crowbars or other implements likely to damage the road surface shall not be used facilitate transport.

VI Before drawing up agreement in the attached form the chairman or vice chairman Municipal Committee shall satisfy himself that the bridges on the [illegible] to be traversed are capable of carrying the load which it is intended to tran[sport] and shall give intimation to the applicant, for bidding the use of such bridg[es as] are, in his opinion, unsafe and are not to be used. This does not, however, [make the] Municipal Committee in any way responsible for any damage which may [be due] to the applicant's conveyances, engines, plant, machinary or staff due [to] taking them over bridges not specified as unsafe. The applicant shall him[self at] his own expense make side tracks when necessary owing to bridges not considered capable of carrying the load which he wishes to transport. [The] applicant will be responsible for immediately restorting to its original state [any] portion of the road way or land within the road limits, which may have [been] disturbed in the course of transport.

VII The applicant shall make a deposit the amount of which will be [fixed] by the chairman or vice chairman Municipal Committee but which will n[ot] ordinarily exceed Rs 20/- per mile of road traversed. from this deposit all s[ums] due under the agreement will be deducted, and the balance will be ret[urned] when the transport is completed.

Should the deposit be in sufficient to meet the cost of reparing such da[mage] as may be done to the road way or any works in connection with it, the app[licant] will pay such sum as may be required in excess within 10 days of recei[pt of] application from the chairman or vice chairman Municipal Committee. A[ppeal] in matters pertaining to the agreement is permitted to the Deputy Commis[sioner] Akola, but the orders of that officer must be accepted as final, and no fu[rther] appeal will be allowed.

VIII Should the applicant give information under rule II which, [in the] opinion of the chairman or vice chairman Municipal Committee, is incorre[ct he] shall render himself liable to the forfeiture of the whole of his deposit. App[eal in] such cases will lie to the Deputy Commissioner Akola.

G. K. Agarwala
V. Chairman
Akot Municip[ality]

An agreement made this———day of ——by——— in favour of the chairman or vice chairman Municipal Committee Akot, [District] Akola

I ————resident of———— am hereby permitted to transpo[rt the] following loads:—

No weight

....

....

....

in the below mentioned lorries:—

No	weight	width of tyre	diameter of wheel	b[illegible]

....

along the following roads in charge of the Municipal Committee Akot.

Name of road mil[es]

from

....

....

....

I hereby undertake to abide by the rules attached to the agree[ment]. I deposit Rs. from which amount such recoveries as may be[come due] from me may be made by the chairman or vice chairman Municipal C[ommittee] Akot. In the event of such recoveries being in excess of the amount d[eposited] I agree to make payment of such excess to the chairman or vice chairma[n within] 10 days of receipt of notice from him of the amount due.

Municipal Committee Ak[ot]

I have absolve from all responsibility from any loss which I m[ay suffer] due to bridges culverts or cause ways other than those mentioned [below] Proving insufficiently strong to carry the loads which I am permitted to t[ransport]. I undertake not to make use of the following bridges etc. which are [declared by] the chairman or vice chairman to be unsafe for the loads which I am p[ermitted] to transport:—

Mile	furlong	Description

Any money fallowing due under this agreement shall if not paid be [recove]rable in the same manner as an arrears

Date signed——
————witness
————witness

Date

Date signed

Vice Ch[airman]
Akot M[unicipality]

No. N. 20

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

हा सार्सापारिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ गौतमराव केशव

नो० नं० १० ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहिर खबर वांचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों सरटीफिकिटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूरदेशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमुक काम होईल किंवा कसें? अमुक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगैरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः—

साध्या कांचेचा रु. २-९ } प्रत्येक
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३ ९ } पोस्टेज
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६ } सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई बावजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं १३

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनाविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १.० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांध्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम फिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई

नो० नं० ११

नोटीस.

बेशमी कडताजी वा गंभीरजी पाटील कुणबी रा. मौजे निंबी ता. जि. आकोला यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी ता. ४।११।१९१३ इ. रोजीं पोष्टमार्फत नोटीस दिली ती तारीख १२।११।१३ इ. रोजीं मिळाली. त्यातील मजकूर पाहून तुह्मी दिलेली नोटीस खोटी व लबाडीची आहे. त्याचे उत्तर देतो ते येणेंप्रमाणें—

१ तुह्मी तारीख १-११-१३ ई रोजीं शेत स नं. ४० यातील कांहीं झाडेखेरीज करून बाकीचे सर्व झाडें रकम रुपये १९० दीडशास विकत देऊन त्याजबद्दल रुपये सर्व पावती लिहिणार सा. दार व इतर मंडळी यांचे समोर व तुमची स्वतःची बायको व मुलगा नामे (वंकार) याचे समक्ष तुह्मी आपले घरीं घेतले व ते मारुती टुकडाजी यानीं मोजून दिले. नंतर सहा करून पावती माझे हवाली केली.

२ तारीखे १२-११-१३ ई. रोजीं आकोल्यास साक्षेकरितां मंडळी आली त्यांचे बरोबर मी आलो असतां तुमची नोटीस रस्त्यात मिळाली ती पाहतां त्यांत तुमची बेईमानी नजरेस आल्यावरून तिऱ्हाईत माणसांनीं तुमचा गुमास्ता पांडुरंग जैराम यास विचारले असतां तुमचे गुमास्त्यानीं पैसे रु. १९० पावल्याचे तुमचा भाऊ लटू व अंबादासपंत याचे समोर कबूल कले.

३ आमचे शेतांत तुह्मी फास ४ भरणे तोडले आहे.

४ आह्मी काटवन तोडण्यास सुरुवात करणार होतो. त्यांत तुमची नोटीस आली त्याजवरून आमचे नुकसान झाले व खोटी नोटीस दिली.

५ खोटी नोटीस दिली याजबद्दल तुमचे वर फौजदारींत काम चालवून नुकसान केले याजबद्दल दिवाणींत काम चालवून नुकसान भरून घेऊं व फास तोडल्याबद्दल पोलीस मार्फत काम चालवून. व काटोन तोडणें सुरुं करूं. याजबद्दल पुन्हा तुह्मी कांहीं जबाब दिला तरी तो आह्मास कबूल होणार नाहीं. ही नोटीस दिली ती सही ता. १९-११-१३

द० गणेश मारुती पी. रा. आकोला
सही
सिदाजी वा धनाजी नि. आंगठा
नो० नं० १२

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPANy

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.
Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N. 14

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशीवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें